

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Monika Hadašová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogika

Výchova dětí z pohledu otců

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené pramenů a literatury.

V Olomouci dne 23. 6. 2015

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

„Ráda bych poděkovala Mgr. Miluši Hutyrové, Ph.D. z Ústavu speciálněpedagogických studií Pedagogické fakulty v Olomouci za vstřícný přístup, odborné vedení mé diplomové práce a konzultace.

Velké poděkování patří mé rodině, především mému manželovi za psychickou podporu při studiu. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas.

OBSAH

ÚVOD.....	6
Cíl práce a výzkumné otázky.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 RODINA	10
1.1 Definice rodiny	10
1.2 Typy rodiny.....	11
1.3 Funkce rodiny	13
2 RODINA Z POHLEDU PRÁVA.....	15
2.1 Manželství.....	15
2.2 Vznik manželství	15
2.3 Zánik manželství.....	16
2.4 Rodičovství	16
2.5 Rozvod.....	18
3 RODIČOVSKÉ VZTAHY PO ROZVODU	21
3.1 Výhradní péče	21
3.2 Střídavá péče.....	23
3.3 Rozvod z pohledu otce.....	24
3.4 Syndrom zavrženého rodiče.....	28
3.5 Cochemský model.....	31
PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 ÚHLY POHLEDU NA VÝCHOVU DĚTÍ.....	35
4.1 Cíle výzkumu	35
4.2 Popis aktuálního stavu	35
4.3 Stanovení problému	36
4.4 Formulace výzkumných otázek	36
4.5 Použité metody	36
4.6 Proces tvorby dat a zpracování výzkumného materiálu	38
4.7 Kvantitativní přístup ve výzkumném šetření	38
4.7.1 Struktura dotazníku.....	38
4.7.2 Výběr respondentů výzkumu	38
4.7.3 Průběh výzkumného šetření - dotazník.....	39
4.7.4 Zpracování výzkumných dat.....	39
4.7.5 Výsledky dotazníkového šetření a jejich analýza	39

4.7.6	Závěr výzkumného šetření.....	52
4.8	Kvalitativní přístup ve výzkumné části	53
4.8.1	Struktura rozhovoru	53
4.8.2	Výběr účastníků výzkumu	54
4.8.3	Průběh výzkumného šetření - rozhovor	55
4.8.4	Zpracování výzkumných dat.....	55
4.8.5	Výsledky rozhovorů a jejich analýza.....	55
4.8.6	Závěr výzkumného šetření.....	58
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	63
	SEZNAM OBRÁZKŮ	66
	SEZNAM TABULEK.....	67
	SEZNAM GRAFŮ	68
	SEZNAM PŘÍLOH.....	69
	ANOTACE	98

ÚVOD

Rozvod a následná péče o děti, fenomén, zásah do základních jistot dítěte. Životní etapa, která každé dítě více či méně poznamená. Rozvod a s tím spojená následná změna ve výchově dětí. Komu bude dítě svěřeno a jaký dopad to na všechny zúčastněné bude mít. Téma natolik diskutované, téma s tolika rozdílnými postoji a názory, že jsme se rozhodli mu hlouběji věnovat a pokusíme se na toto téma pohlížet ze strany otců. Jsou to právě oni, kteří dle mého názoru, nemají zcela identického postavení ve srovnání s matkami. Náš současný soudní systém je ještě pořád zatížený minulostí a změny v postojích vůči svěřování dětí do péče otce či střídavé péče je velmi pomalý. Je zarážející, že otcové musí neustále dokazovat, v čem a jak jsou schopni nabídnout dítěti lepší péči než matka. Matka je ve většině případů brána automaticky jako lepší rodič.

V současné době se již pozvolna začíná měnit soudní praxe a děti začínají být svěřovány také do střídavé péče. Toto téma zákonitě vyvolává mnohé emoce a snahy všech zúčastněných si vzájemně dokazovat, kdo je lepší rodič a kdo je ideálnější pro následnou výchovu dětí. Obáváme se, že se hlavně v těchto vypjatých situacích se zapomíná na vlastní děti, které by naopak neměly přijít o styk a výchovu žádného z rodičů. Neustále vznikají určité skupiny, které se snaží tento typ porozvodové výchovy dětí dostat do podvědomí širší veřejnosti.

Jsme si plně vědomi, že střídavá péče není spasitelná a nemůže být aplikovaná ve všech případech, ale pokud rodiče dětí splňují alespoň základní předpoklady pro tento model, mělo by se alespoň o něj pokusit. Samozřejmě vše v plném zájmu a ve prospěch dětí. Prozatím ale soudní praxe v rozhodování o svěření dětí do střídavé výchovy není moc nakloněna a ani neexistuje žádný model, kterého by se měli soudci držet. Řídí se pouze základní metodikou. Pokud oba rodiče o střídavou péči nebojují, či neprijdou k soudu s již podepsanou vzájemnou dohodou, zastávají stále starý, a dle našeho názoru nesprávný model, že dítě má být svěřeno matce.

Ptáme se tedy, v čem je otec horší rodič? Je matka schopna plně nahradit a zastat úlohu otce ve výchově? Naštěstí jsou čím dál více slyšet hlasy nespokojených otců, kteří se nebojí za svá práva bojovat a nehodlají se smířit, že se stanou pouze vyživovateli svých dětí. Každodenní kontakt a řešení běžných výchovných opatření je zcela nezbytný pro udržení si kontaktu s dítětem. V mnoha případech totiž důsledkem nadřazenosti matek dochází k citovému odloučení otců, co pro jejich děti má vždy spoustu neblahých

důsledků v dalším životě. Úloha matky je dle tohoto modelu přeceňována a i sebe lepší máme, není schopna plně nahradit roli otce, ať už z pohledu vzoru, či postavení v rodině. Běžně se ve svém okolí setkáváme s neúprosným bojem otců, kteří mají zájem o své děti, chtějí se aktivně podílet na jejich výchově, rádi by jim rozdávali svou lásku a věnovali svůj volný čas, ale z rozhodnutí soudů jim to není umožněno. Tady v mnoha případech naše justice zcela selhává a matky využívají děti jako zbraň vůči svým bývalým partnerům. Je zcela popíráno jedno ze základních práv dítěte a to je právo na oba rodiče a zároveň je otcům odpírána jedna ze základních povinností a to je výchova a zodpovědnost za své děti. Jak se otec může podílet na výchově a udržovat si citový vztah se svým dítětem, když je mu přisouzeno se s ním vidět například 1 x za 14 dnů o víkendech? Jak bylo zmíněno, střídavá péče není vhodná pro všechny. Určitě není vhodná pro velmi malé děti přibližně do 3 let věku, kdy dítě je za normálních okolností velmi úzce fixováno na matku a v tom nejtělejší věku ji i fyziologicky potřebuje, například v období kojení.

Zastáváme tedy názor, že rodiče se nesmějí výchově svých dětí vyhýbat a soudy by se v žádném případě neměly stavět do role, kdy budou rozhodovat o tom, kdo z koho je lepší rodič, protože na tuto otázku, v drtivé většině případů, nejsou schopni objektivně stejně rozhodnout. Je to zcela subjektivní, individuální a záleží to na mnoha okolnostech. Soudy by naopak měli rodičům střídavou péči přikazovat a daní sociální pracovníci případně roli rodičů kontrolovat. Samozřejmě úspěch střídavé péče jednoznačně závisí na vzájemné komunikaci mezi rodiči, snaze a schopnosti se domluvit na základních principech výchovy a zájmech dítěte. Nebavím se tady o rodinách, kde jeden z partnerů je asociální, případně závislý na čemkoliv a v roli rodiče zcela selhal. Tady je logické a ba naopak nutné, aby soud okamžitě svěřil dítě do péče z toho rodiče, který nebude dítě žádným způsobem ve výchově ohrožovat a ba naopak v nejhorších případech i zabránil rodiči, který by dítě jakýmkoliv způsobem ohrožoval, ve vzájemném styku.

Cíl práce a výzkumné otázky

Dané téma bylo vybráno, protože se mu naše společnost příliš nevěnuje a přitom se bohužel přímo dotýká a ovlivňuje tisíce dětí, otců a matek. Rádi bychom zmapovali současnou situaci otců a poukázali na jejich kolikrát marnou snahu o aktivní zapojení se do porozvodové výchovy svých dětí. Jsme přesvědčeni, že téměř každý z nás se ve svém okolí, v okruhu svých přátel či známých, někdy setkal s problémem svěřování dětí do péče z některého z rodičů a jsme přesvědčeni, že v drtivé většině případů převládá model

svěření dětí do péče matky, kdy se soud pasoval do role, kdy matku určil jako lepšího a vhodnějšího rodiče pro výchovu dětí. Pomocí dotazníků a rozhovorů s jednotlivými odborníky chceme zmapovat povědomí lidí o dané problematice. Rádi bychom podkryli názor samotných matek na výchovu svých dětí otci. Myslíme si, že bude velmi zajímavé srovnání mladých matek a žen, které již mají děti odrostlé, v dospělém věku a jejich pohled zpětně na danou situaci. Věříme, že tak, jak se postupně začíná ve společnosti zažívat role otce na mateřské dovolené, což ještě před několika málo lety bylo zcela nemyslitelné, tak se postupně stane zcela standardní to, že otcové se budou naprosto běžně zapojovat do porozvodové péče o své děti. Jsme si jisti, že danou prací rozvířím dva neslučitelné tábory lidí. Jedni, kteří jsou naprostými odpůrci výchovy dětí otci a druzí se jich budou zastávat. Cílem této práce by také mělo být právě ono dané rozvíření diskuse a zamyšlení se nad daným problémem, v jak složité situaci otcové kolikrát jsou.

Hlavní cíl práce je zjištění, zda je současný systém ve výchově dětí rovnocenný k oběma rodičům a jaký je pohled veřejnosti na výchovu dětí otcem. V teoretické části se popisují základní informace, které jsou nezbytné pro pochopení daného tématu. Snažíme se vysvětlit jednotlivé pojmy, definice a uvést příklady z praxe. Chronologicky se vzestupně věnujeme každému tématu zvlášť tak, abychom předem objasnili danou problematiku. Cíl výzkumné - praktické části je zjistit a rozkrýt vlivy na střídavou péči, diskriminaci otců a diskuzi na toto téma.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

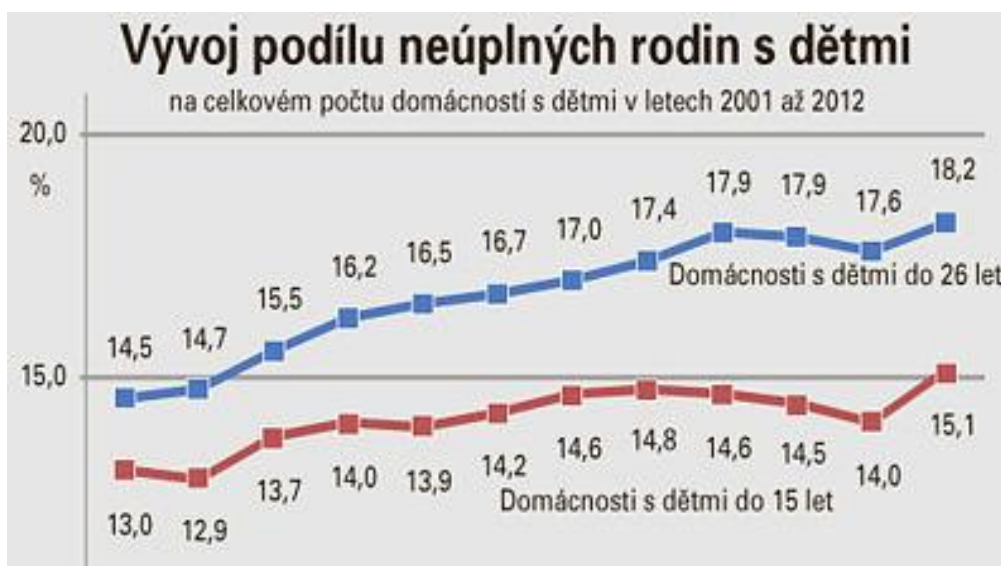
Rodina je velmi důležitá v životě člověka. A to už od jeho narození nebo také ještě před ním. Rodina jako taková, je jedním ze základních předpokladů přirozeného duševního vývoje dítěte. Snahou je, aby vyrůstalo v atmosféře citově vřelé a stálé. Dříve se myslelo, že duševní život dítěte začíná až jeho narozením. Ovšem v posledních desetiletích se rozvinul také zájem o prenatální psychologii. Dítě již v době těhotenství matky vnímá okolí, pocity matky, dovede slyšet a vidět. Je schopno se na základní úrovni něco i naučit.

„To, co dítě cítí a vnímá, začíná formovat jeho postoje a očekávání vůči sobě samému. Jestli nakonec sebe bude vnímat jako šťastné, anebo smutné, a jednat jako člověk šťastný anebo smutný, agresivní nebo povolný, sebejistý nebo plný úzkosti, to závisí – zčásti – na tom, co se o sobě dozvídá za pobytu v děloze.“ Velkou roli při tom všem hraje zejména matka, ale v poslední době už se klade důraz i na podstatu úlohy otce. A rodiče mají velký vliv na děti a jejich vývoj a vývin v průběhu celého života. (Matějček, 2000, s. 12)

Oba rodiče v životě dětí hrají nezaměnitelnou roli, jejich úkolem je nalézt rovnováhu mezi něžností a přísností, mezi věnováním času sobě a dětem. Pokud přijdou problémy, a ty jsou v každé rodině, rovnováhu musíme znovu nastolit. Můžeme se nechat inspirovat literaturou i zkušeností ostatních (Biddulph, 1999, s. 13-14).

1.1 Definice rodiny

Rodina je definována mnoha způsoby. Každá definice se soustředí na jinou oblast rodiny. Může být definována na základě rolí, členů, komunikace, procesů apod. Rodina může být definována z hledisek různých disciplín vědy například sociologie, demografie, právo, psychologie. Ale také je možná definice z hledisek různých vědních disciplín, jako je klinická psychologie, sociální psychologie, pedagogická psychologie anebo z hlediska systémových přístupů, jako např. behaviorismus, psychoanalýza apod. „Je to společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“ (Harl, Hartlová, 2000, s. 512). Z uvedené literatury se také dozvídáme, že existují různé druhy rodiny, jako je třeba rodina málopočetná, mající do tří až čtyř dětí, rodina nukleární, což je rodina jaderná, zahrnující rodiče (manželský pár) a jejich děti. Naopak rodina širší zahrnuje širší příbuzenstvo, jako jsou prarodiče, strýcové, tety, bratřanci a sestřenice.

Obrázek 1 Vývoj podílu neúplných rodiny s dětmi

1.2 Typy rodiny

První typ:

- Nukleární rodina:** spolu žijící 2 generace (trvale), rodiče a děti
  - pozitiva - lépe se dosáhne kompromisu, více se vídáme
- Rozšířená rodina:** více generací
  - pozitiva - velké šíře kontaktů v různých rovinách, velké množství nápadů

Druhý typ:

- Orientační rodina:** do které se jedinec narodí, získává základní vybavení pro přežití ve společnosti
- Reprodukční rodina, kterou zakládám**

Třetí typ:

- Úplná rodina: rodiče, dítě:** trvalé soužití všech
- Neúplná rodina** - trvale jeden z rodičů chybí
  - děti přejdou do péče prarodičů
  - jeden nebo oba rodiče se nemohou o dítě starat

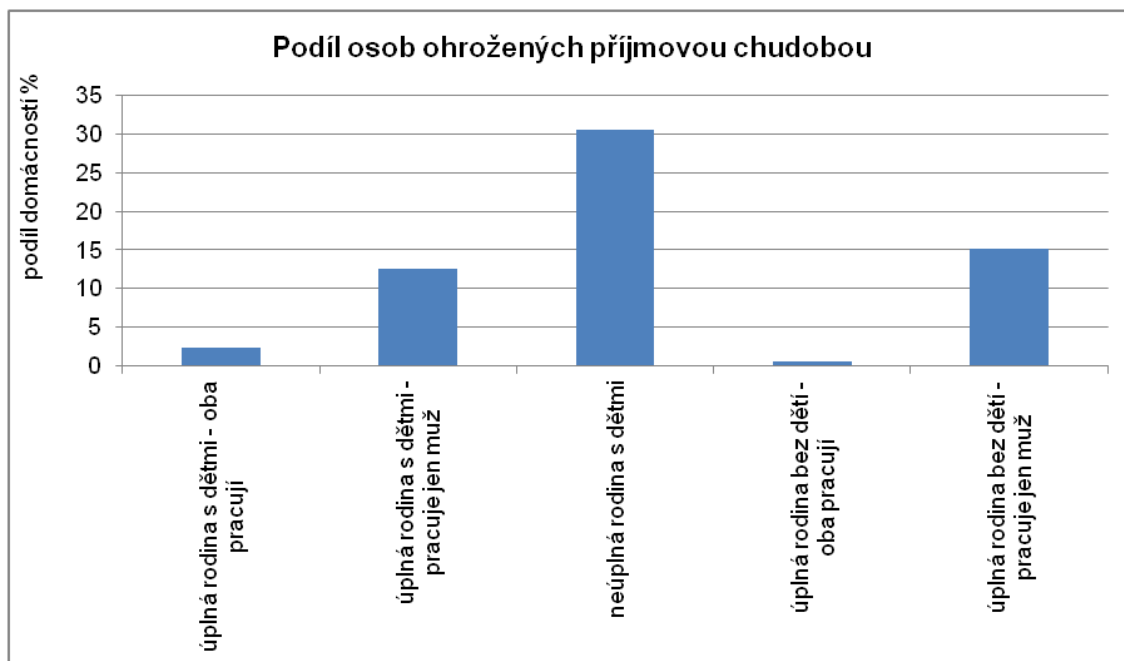
Čtvrtý typ:

- Dysfunkční rodina:** patologické, rizikové jevy
  - některá z funkcí není plněna nebo je plněna částečně
  - funkce plněna v neshodě se společenskými normami
  - nejvíce je ohrožena s neuspokojování ochranně-zabezpečovacích funkcí

Pátý typ:

- 1. Rodina druhotně vzniklá:** vzniká nová rodina, kde partneři přináší svoje děti z minulých svazků.

S typem rodiny souvisí i dnešní velké téma financí zabezpečení rodiny jako takové. V případě úplných rodin, kde oba rodiče pracují, je riziko chudoby oproti neúplným rodinám velmi malé.

Obrázek 2 Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou

Ještě v 60ti-letech minulého století jsme se mohli velmi často setkat s 1. typem rodiny, tj. s rodinou nukleární případně rozšířenou. Zejména na vesnicích či na malých městech hojně rostly takzvané dvougenerační domy, kde tyto rodiny bydlely pospolu. Postupem času v těchto rodinách zákonitě docházelo k názorovým neshodám. V současné době je základním typem rodiny reprodukční rodina, případně úplná rodina. Obrovská část těchto rodin se postupem času mění na rodiny neúplné a dále se určitá část neúplných rodin přeměňuje na rodiny druhotně vzniklé. Díky současnému neblahému trendu vysoké rozvodovosti logicky přibývá alarmující množství dětí trpících nejrůznějšími formami porozvodových traumat, které vyžadují odbornou péči.

1.3 Funkce rodiny

Tak jako se rodina konstruuje v čase a adaptuje se vzhledem k okolním požadavkům, mění se i funkce rodiny. Ty základní ale stále zůstávají a jsou to:

- **Funkce reprodukční** - slouží k zachování lidstva. "Rodina usnadňuje lidem péči o děti a jejich výchovu. Kromě toho, že je rodina biologicky důležitá pro udržení lidstva, je také jednotkou společnosti. Reprodukce člověka jako organismus i jako bytost kulturní." (Matoušek, 1993, s. 10).

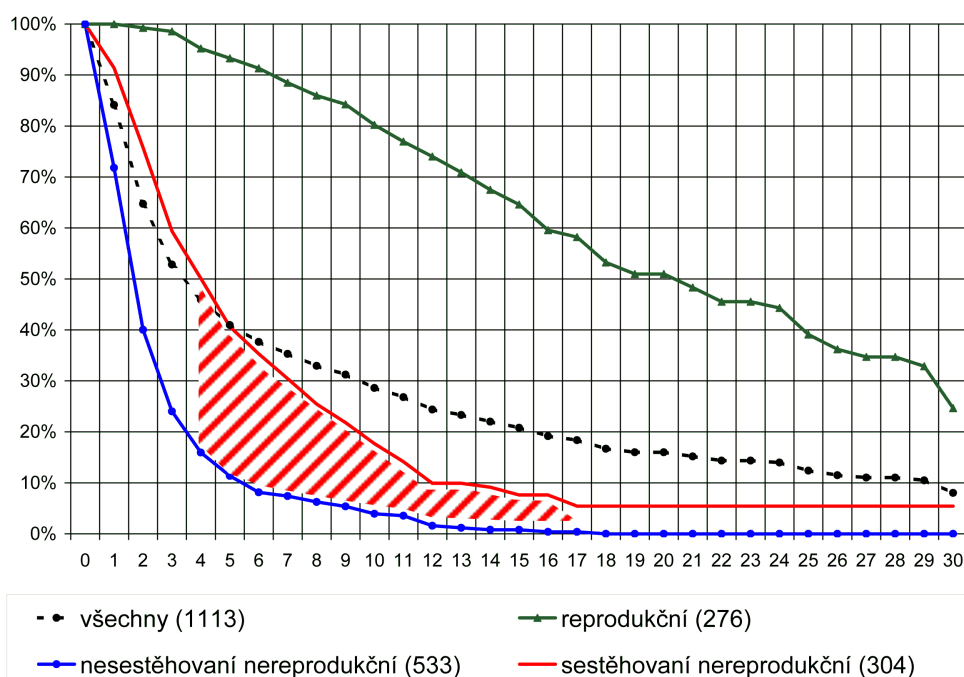
Funkce rodiny se mění v průběhu času. V minulosti lidé měli hodně dětí a žili familiární život. V současnosti spousta lidí rodičovství oddaluje až kolem 30 let a potom si pořídí často maximálně dvě děti. Podle trendu se ve většině vyspělých zemí objevuje fenomén, kdy je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci obou rodičů a v rodinách s nižšími příjmy pak také jako přepych. Tím pádem se reprodukční funkce rodiny dostává částečně do pozadí. Navíc narůstá počet situací, kdy rodiče neplánují mít dítě vůbec a právě kariéru staví na první místo.

- **Funkce materiální** - Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji hospodářského systému společnosti. Rodina se stává spotřebitelem a na něm se stává závislý trh. Rodina má také materiálně zabezpečit dítě. Ale s vysokou nezaměstnaností může jít ruku v ruce na jedné straně jev zakládání velkých rodin "protože není práce" anebo naopak "nebudu mít dítě jak žít, tak nemám žádné".

- **Funkce ochranná** - zajišťování životních požadavků dítěte a to jak biologických, tak hygienických a zdravotních, příprava dětí do života, jejich osamostatnění, dospění. Ochranná funkce rodiny se projevuje nejen ve vztahu, že rodiče pečují o děti, ale také následně, že děti ošetřují rodiče, když jsou letitější a třeba nemocní. Dítě by se mělo v rodině cítit bezpečně, měla by to být jeho jistota, kam se může kdykoli navracet a rodina by jej měla podržet v obtížných situacích.

- **Socializačně - výchovná funkce** - rodina je sociální skupinou, učí dítě chovat se ve společenství a uplatnit se v ní. Člověk je společenská bytost a rodina mu dává sociální základ. A celkově má dítě připravit na samostatný život. Má ho vychovat, určit normy. V současnosti se často stává, že tuto úlohu zastávají školy a jiné instituce. Rodiče na děti nemají údajně tolik času a větší tíha při výchově a socializaci dopadá právě na školní prostředí, kde dítě tráví hodně času. (Lévková, 2009. s.10-12).

Zde je uveden výsledek průzkumu, kde se sledovalo, jak se sestěhování, reprodukční funkce u mladých dospělých vyvíjí s ohledem na jejich věk. Potvrzuje to současný trend reprodukční funkce rodiny.

Obrázek 3 Křivky přežití všech partnerských vztahů delších než rok

”Na tomto grafu vidíte Kaplan Meyerovy křivky přežití všech partnerských vztahů delších než rok dvou nejsilnějších známých kategorií - vztahů reprodukčních a se společným bydlením asi u 400 lidí. Osa x je trvání vztahu do rozchodu, osa y je podíl vztahů, které ještě existují. Šrafovaná oblast jsou tzv. přechozené vztahy. To jsou ty páry, které jsou spolu více než 4 roky (medián) a které, jak vidíme se, nakonec téměř všechny rozpadnou. Je jich škoda, protože tito lidé se k sobě zpravidla hodí (jinak by spolu tak dlouho nevydrželi) a takové zbytečné rozpady opravdu bývají masakrem na duši a poznamenávají mladé často na mnoho let”

Shrnutí

V první kapitole jsme se věnovali pojmu rodiny jako takové. Snažili jsme se o popis rodiny, co to vlastně rodina je, jaký má význam pro jednotlivé její členy, zejména z pohledu dětí. Snažili jsme se vysvětlit význam rodiny z psychologického a pedagogického pohledu a nastínit vývoj poměru úplných a neúplných rodin. Dále bylo zmíněno 5 základních typů rodin a vysvětleny jednotlivé funkce rodiny a její význam z pohledu společnosti.

2 RODINA Z POHLEDU PRÁVA

Rodinné právo upravuje práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině. Jde především o úpravu těchto práv a povinností:

- Mezi manžely navzájem;
- Mezi rodiči a dětmi;
- Mezi dětmi a dalšími osobami, které jim nahrazují rodiče, či jejich funkci nějak doplňují.

Rodinné právo se zabývá těmito oblastmi:

- Manželstvím a registrovaným partnerstvím;
- Manželským majetkovým právem;
- Příbuzenstvím a švagrovstvím;
- Jinými formami péče o děti;
- Výživným.

2.1 Manželství

Manželství je stálý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným postupem.

2.2 Vznik manželství

Manželství vzniká svobodným a úplným shodným projevem vůle muže a ženy, že spolu vstupují do manželství. Zákonnými překážkami, které jsou nově jmenovitě vyjádřeny v § 672 – 676 občanského zákoníku, jsou:

- nedostatek věku, svéprávnosti;
- dříve uzavřené a dosud trvající manželství (nebo registrované partnerství, nebo jiný obdobný svazek v zahraničí);
- příbuzenství;
- svěření do péče jiné osoby, poručenství a pěstounství.

Co je svéprávnost?

Plně svéprávným se člověk stává zletilostí, tedy dovršením 18. roku věku. Plně svéprávným se člověk může stát před nabytím zletilosti v těchto případech:

- **Uzavřením manželství** – soud může (a jsou-li pro to důležité důvody) v ojedinělých případech dovolit nezletilému uzavřít manželství, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku.
- **Přiznáním svéprávnosti** – pokud nezletilý není plně svéprávný, dosáhl věku šestnácti let, prokáže způsobilost sám se živit a obstarat si své záležitosti, pak může soudu navrhnout, aby mu přiznal svéprávnost. S návrhem vysloví shodu zákonný zástupce nezletilého

2.3 Zánik manželství

Dle Občanského zákoníku manželství zaniká:

- **Rozvodem** – lze rozlišit rozvod
  - se zjišťováním příčin rozvratu manželství;
  - rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství.

V případě rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu manželství soud manželství rozvede, pokud je manželství tak velmi a trvale rozvráceno, že nelze přepokládat obnovení manželského soužití. Rozvod bez zjišťování důvodů rozvratu manželství se často někdy označuje jako "smluvený" rozvod. Soud nezjišťuje příčiny rozvodu a manželství rozvede, pokud jsou dodrženy zákonem požadované okolnosti.

- **Prohlášením za mrtvého jednoho z manželů nebo smrtí** – smrt je pokládána za přirozený způsob zániku manželství.

2.4 Rodičovství

Podstata rodičovství není neměnná a nevyhnutelná, ale vyznačuje se přizpůsobivostí a proměnlivostí vzhledem k aktuální situaci. "Rodičovské chování původnější než chování partnerské." (Matoušek, 1993, s. 13). Dále autor uvádí, že jednotlivé kultury se velmi liší: "Naše kultura – ve srovnání s jinými historickými kulturami...velice zdůrazňuje vliv rodičovské péče na utváření povahy dítěte..."

Vztah mezi rodičem a dítětem se již nerozvíjí na úrovni autority a nějaké poddanosti, ale v rovině přátelství. Současní mladí rodiče se snaží o akceptování autonomie osobnosti dítěte, příkazy nahradila diskuse. Právě emocionální pouto mezi členy rodiny je dnes zdůrazňováno více než kdykoliv předtím. V dnešní době, kdy jsou

i manželství zakládána především na emocionálním souznění partnerů, je rodičovství bez emocí nepředstavitelné. Francouzský psycholog Zazzo říká: "Víme dnes, že naše tělo nežije pouze z potravy, ale také z vřelosti někoho jiného. Biologické děje už se nedají definovat jenom funkcemi, jako je dýchání, krevní oběh, přijímání potravy, apod. Je nutné vzít v úvahu i takové funkce, jako je vzájemný vztah jedinců téhož rodu" (Matějček, 2000, s. 13).

Matějček (2000) uvádí, že rodičovství není jen biologické, ale hlavně psychologické. Podílí se na něm tradice ve společnosti, úroveň vzdělání a kultivovanost rodičů a také jejich individuální předpoklady, zejména osobní zralost. V minulosti se předpokládalo, že manželství zákonitě vede k naplnění rodičovských úloh. Rodičovské dovednosti a schopnosti nejsou vrozené, ale spíše za osvojené, tedy získané v průběhu vykonávání dané aktivity a manželství na tom nic nemění. "Rodičovské postoje se vyvíjí během soužití s dítětem, dokonce už během těhotenství, kdy se rodiče na dítě těší a připravují." (Matějček, 2000, s. 11). Dále autor dodává, že základy rodičovských postojů si však nesou rodiče sami v sobě ještě mnohem dříve. Začínají ve vlastní rodině, ve zkušenosti dítěte s vlastními rodiči.

Lidé, kteří žádnou zkušenost z doby svého dětství s rodiči nemají, jsou v určitém nebezpečí, že se jejich rodičovské postoje budou vyvíjet nedokonale. Matějček zmiňuje dlouhodobé studie dětí, které vyrostly v dětských domovech. Ty skutečně prokazují, že děti vyrůstající bez rodičů, jsou v nebezpečí nedostatečného vývoje vlastních rodičovských postojů. Na druhé straně tyto studie také prokazují, že pokud najdou tyto lidé dost vnitřních sil i dost pomoci z okolí, mohou se stát úspěšnými rodiči. Rodičovství dnes je stále více psychicky náročné. V soudobé společnosti se rodičovství včetně rodičovských kompetencí stále méně předává mezigeneračně. Rychlé změny ve struktuře a postavení rodiny, ke kterým v současné společnosti dochází, mohou zvyšovat nejistotu mladých rodičů, neboť ti mají menší možnost orientovat se podle osvědčených vzorů. Dnešní matky a otcové jsou zahlcovány množstvím odborných i laických informací, které je nabádají, jak mají své děti vychovávat. Pluralita názorů na to, co je pro děti důležité, prezentovaná masovými médii či knižními příručkami pro rodiče, ke zvýšení jistoty moc nepřispívá. Názory odborníků se často rozcházejí a protirečí si. Podle Lacinové k výskytu větší nejistoty ve výchovných postojích vede: vysoká hodnota dítěte, psychologizace vztahů v rodině, důraz na uspokojení především emočních potřeb dítěte, nízká míra předávání tradic z oblasti mateřské péče. Matky dnes většinou nemají s dětmi žádné zkušenosti, nejsou součástí ženské komunity, která by jim mohla předat mateřské

dovednosti. Většina mladých rodin je neolokálních⁶ a nemůže počítat s pomocí prarodičů, neboť ti bývají často ještě zaměstnáni. Mladí rodiče se tím pádem cítí nejistí a snáze podléhají vlivu "expertního vědění", které se k nim dostává v různých podobách – od populárně naučných příruček po články v nejrůznějších časopisech či příspěvky v médiích.

2.5 Rozvod

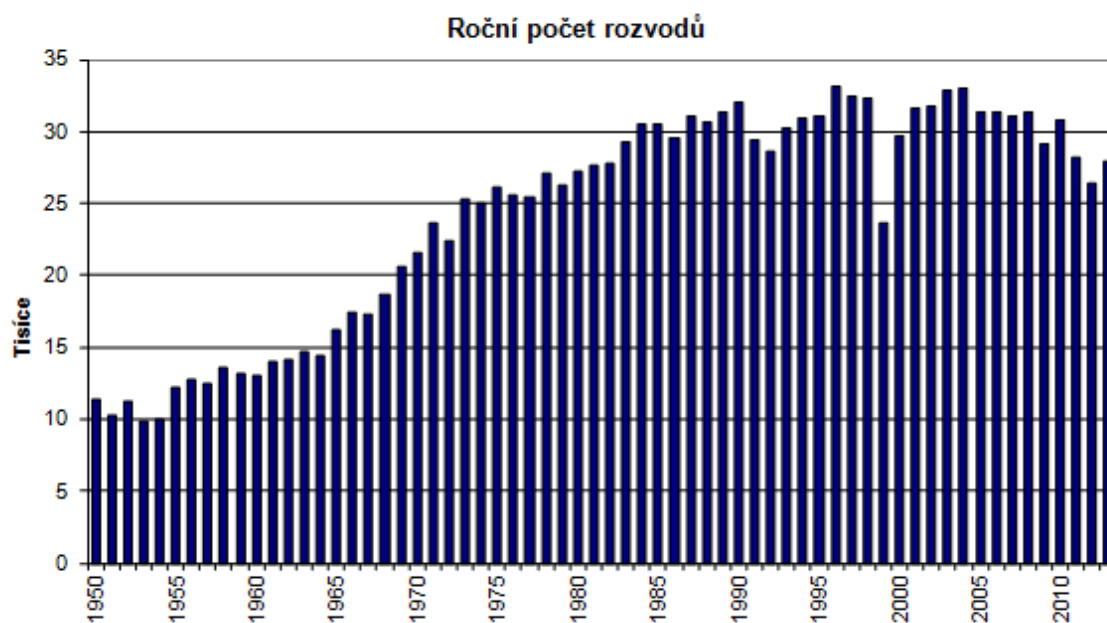
Rozvod manželství je jeden ze způsobů zániku manželství. Účelem tohoto textu je pojednat o tomto způsobu ukončení manželského svazku a následcích, které způsobuje (např. péče o děti, výživa rozvedeného manžela, bydlení po rozvodu ad.). V našem právním řádu nalezneme problematiku rozvodu zanesenou v zákoně o rodině (z.č. 94/1963 Sb., používaná zkratka ZoR) a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (OZ).

Rozvodem manželství zanikají osobní práva a povinnosti manželů, která pro ně z manželství vyplývaly. Podle § 18 – 20 ZoR a § 687 - 696 OZ, mají muž a žena v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Manželé jsou si navzájem povinni úctou, jsou povinni spolu žít, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si a podporovat se, udržovat zdravé rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti. Podle svých schopností, možností a osobních a majetkových poměrů přispívá každý z manželů na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má přitom stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.

O záležitostech rodiny a způsobu života rodiny se mají manželé dohodnout. Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně nebo je obstarává jeden z nich. Manžel je oprávněn zastupovat druhého manžela (tedy rozumějte manžel manželku nebo manželka manžela) v jeho běžných záležitostech.

Podle § 91 ZoR a § 697 OZ mají manželé vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.

Všechna výše uvedená práva a povinnosti rozvodem zanikají. Zaniká také vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely. Rozvod přináší změny i ohledně společného jmění manželů a dědění.

Obrázek 4 Roční počet rozvodů

S rozvody ve většině případů souvisí největší stres v rodině. „Unáhlená rozhodnutí mohou být riskantní a nevhodná“ (Sobotková, 2012, s. 79).

Shrnutí

Z grafu o počtu rozvodů je patrné, že prakticky od roku 1950 až do roku 2005 docházelo k neustálému navyšování rozvedených manželství. Nedomníváme se, že v 50.-70. letech minulého století byly neshody či nesoulad mezi partnery menší, jen společnost nepřijímala rozvody tak benevolentně jako v dnešní době. Dalším faktorem nižších rozvodů byl určitě větší počet věřících lidí, kterým víra neumožňovala tak jednoduše ukončit manželství. Od roku 2005 dochází ke stagnaci, případně malému poklesu počtu rozvodů, ale musíme si uvědomit, že dochází také k poklesu uzavřených manželství. Čím dále více mladých lidí žije singl nebo žijí v neformálních vztazích. V současné době je významným faktorem mající vliv na rozvodovost určitě stres, nejistota zaměstnání či bytové nouze. I nadále bohužel zůstává porozvodový model, kde jsou děti svěřovány do výhradní péče matky a otec je odsouván pouze do role živitele, kde postupně ztrácí citové vazby s vlastními dětmi.

V této kapitole jsme se zaměřili na legislativní stránky věci a dali nahlédnout na rodinné právo. Přírozeným dalším vývojem v dospělosti, když se děti osamostatní, je založení vlastní rodiny. Tomu by mělo předcházet manželství. Věnovali jsme se jejímu

vzniku a právním náležitostem bránícím vzniku manželství. Dále jsme se věnovali zániku manželství a to zejména zániku z důvodu rozvodu a všem komplikacím s tímto právním aktem spojených.

3 RODIČOVSKÉ VZTAHY PO ROZVODU

V této kapitole jsou nastíněny jednotlivé možnosti porozvodové péče o dítě. Jsou zde popsány úhly pohledu na rozvod ze strany otce a v neposlední řadě se zde věnujeme syndromu zavrženého rodiče. V závěru kapitoly je popsán německý – Chochemský model.

3.1 Výhradní péče

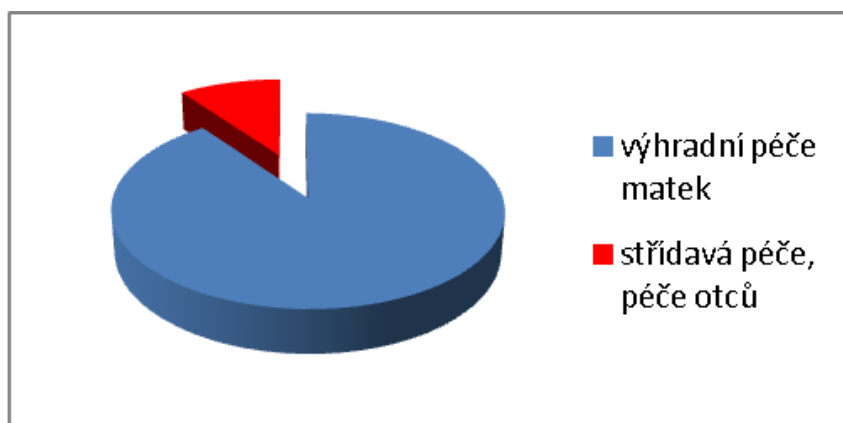
Výhradní péče matky nebo otce byla donedávna jedinou možností uspořádání poměrů nezletilých dětí po rozvodu. Novela zákona o rodině z roku 1998 přinesla jako další možnost střídavou neboli společnou péči. V drtivé většině jsou děti i dnes svěřovány do péče matek. Otcí jsou děti svěřovány pouze v případě nepřítomnosti matky, její netečnosti nebo absolutní neschopnosti o děti se postarat. Pokud jsou oba rodiče tedy stejně kvalitní, mají totožný citový vztah k dítěti a ono k nim, mají stejné společenské a ekonomické opory, jsou děti většinou svěřovány matkám. Při srovnání dětí ve výhradní péči matky a výhradní péči otce se zjistilo, že není důvod k diskriminaci otců při svěřování dětí do péče. „Psychické zdraví průměrného dítěte z výhradní péče otce bylo srovnatelné s průměrným dítětem z výhradní péče matky. Jako skupina neměli děti ve výhradní péči otce ani více, ani méně problémů než děti ve výhradní péči matky“. Navíc je zjištěno, že „typický otec s výhradní péčí o děti si vede stejně dobře jako typická matka ve stejné roli.“ Další zajímavé zjištění přineslo srovnání dětí z výhradní péče otce a matky. "Děti ve výhradní péči rodiče stejného pohlaví - tedy chlapci v péči otců a dívky v péči matek - byly přizpůsobeny lépe než děti ve výhradní péči rodiče opačného pohlaví"

Vysvětluje se tak i skutečnost, že chlapci se na rozvod rodičů adaptují hůře než dívky. Příčinou by potom nebyl rozvod, ale výhradní péče matky. A naopak dívky žijící po rozvodu s otcem mohou mít více problémů než dívky žijící s matkami. Ať je dítě svěřeno do výhradní péče matky nebo otce, je vždy postiženo tím nejvýznamnějším následkem rozvodu, totiž újmou plnohodnotného vztahu s druhým z rodičů. Samozřejmě, vzhledem k poměru svěřování dětí matkám a otcům, jde ve velké většině o radikální omezení kontaktu s otcem.

Běžná úprava styku otce s dětmi po rozvodu

V předešlé kapitole je krátce popsáno, jakou roli hraje otec v životě dítěte a proč ho děti ve svém životě potřebují. Přímou úměrou je také dáno, že rozsah jakého byl otec schopen kladně ovlivňovat své dítě, úzce závisí na množství času, které mu věnuje (nebo je mu umožněno se mu věnovat). Tento čas je otci po rozvodu mnohdy soudně zkrácen. Například dva dny za čtrnáct dní neposkytují prostor pro plnění rodičovské a výchovné úlohy. „I z angažovaného otce se stává občasný společník pro zábavu. Děti nemají šanci mít prospěch z otcovského výchovného působení. Muži s takto omezeným stykem se svými dětmi často popisují nenávratné oslabení vztahu. Již nejsou součástí života dítěte, a stávají se pouhými hosty. Děti jsou tak připraveny o svůj nárok být vychovávány oběma rodiči. K jiné širší úpravě styku otce s dítětem, umožňující plnohodnotný vztah, dochází zřídka. Většinou se tak stává z iniciativy rodičů, kteří cítí takovou odpovědnost k dítěti, že jsou i v konfliktní situaci schopni se sami mezi sebou domluvit na pro dítě příznivějším průběhu kontaktu. „Odborníci činní v procesu úpravy poměrů nezletilých dětí po rozvodu mají vůli k jiné úpravě poměrů jen výjimečně.“

Tito odborníci jsou mimo konflikt rodičů a přesto, že by měli být objektivní a jejich vědomosti a vzdělání jsou odpovídající, stále "spravedlivé rozdělení" po rozvodu v naší justici chybí.

Obrázek 5 Porozvodová péče

3.2 Střídavá péče

Střídavá péče je jistým řešením nepoměru ve vztahu k oběma rodičům, které je důsledkem úpravy poměrů nezletilých dětí po rozvodu. Ochrání tak děti před mnoha vlivy, které ruší jejich vývoj v péči jednoho rodiče. Je pochopitelné, že institut střídavé péče není pro každého. Jsou rodiče, kteří opravdu nemají předpoklady pro výchovu dětí a jejich péče by byla spíše na škodu. Jsou i manželé, jejichž konflikt je natolik hluboký, že dohoda, alespoň dočasně, není možná. Právě schopnost kooperovat, hledat kompromisní řešení a vysoká míra flexibility je zásadním předpokladem úspěšné střídavé péče. Rodiče musí vzájemně respektovat důležitost toho druhého pro jejich dítě. Střídavá péče však není pro každého, a pravidla musí dodržovat oba rodiče (Novák, 2013, s. 13).

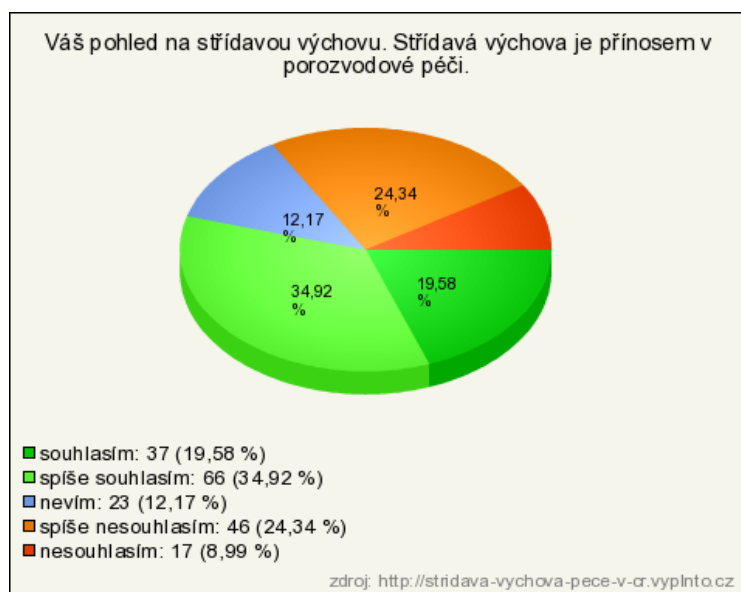
Střídavá a společná péče

Naše zákony rozlišují střídavou a společnou péči. Střídavou péči charakterizuje výklad zákona o rodině jako svěřeni dítěte v určitém přesně vymezeném časovém období do výchovy jednoho rodiče a v dalším časovém období do výchovy druhého rodiče. Soud současně vymezí práva a povinnosti obou rodičů v těchto střídajících se časových úsecích. Kladné poznatky a zkušenosti přinesla soudní praxe se střídáním výchovy po měsících, je však možno dohodnout delší i kratší časové intervaly. Svěřeni do střídavé péče je podmíněno blízkostí bydlíšť obou rodičů tak, aby dítě mohlo docházet stále do jedné školy. Společná výchova je řešením situace, kdy rodiče i po rozvodu (případně nikdy nesezdání) spolu nadále zůstávají v určité formě společenského soužití. Například společně bydlí, společně hradí část svých potřeb a zejména společně pečují o dítě. Dělí se o jeho materiální zajištění i zabezpečení jeho školních i mimoškolních aktivit, vzdělávání i volného času.

Výhody střídavé péče

Otcům dovoluje střídavá péče udržet s dětmi intenzivní hodnotný vztah. Muži se střídavou péčí se těší skutečné důvěře svých dětí a prožívají s nimi opravdovou blízkost. Jejich vztah je ve srovnání s v podstatě nevyhnutelně povrchním vztahem otců, kteří vidají dítě jednou za dva týdny, daleko kvalitnější. Čas trávený s dětmi jim dává možnost skutečně děti vychovávat. Pro děti znamená společná péče udržení si obou rodičů. Oba jsou stále přítomni v jejich životě a na oba se mohou kdykoli obrátit. Mohou se od nich učit. Oba jsou jim k dispozici při zdolávání těch životních úkolů, s kterými jim může pomoci pouze rodič určitého pohlaví. Kritici společné péče poukazují na to, že děti

potřebují stálé prostředí. Pravidelná změna je podle nich pro dítě stresující, nechává je v nejistotě, kam patří a znemožňuje mu navázat pevný vztah alespoň k jednomu z rodičů. Určitě jsou děti, pro které je zátěž při střídání prostředí taková, že není vyrovnána pozitivy, které střídavá péče přináší. Byly prováděny studie srovnávající děti ve společné péči a děti ve výhradní péči. Děti většinou trpí a mají trauma z rozpadu rodiny, ale byly ušetřeny dalšího ze ztráty jednoho z rodičů.

Obrázek 6 Pohled na střídavou péči

3.3 Rozvod z pohledu otce

Mnoho z dětí se se svými otci přestane po rozvodu postupně úplně stýkat a další část se s otcem setkává jen řídko a nepravidelně. Mnoho otců se také po rozvodu své úlohy postupně vzdává. Bývá to však reakce na praktické okolnosti, jimž jsou vystaveni ze strany různých institucí – státních orgánů, soudů, veřejnosti a obecně i sociálních zvyklostí a očekávání. Podle údajů z výzkumů četnost kontaktů otců s dětmi postupem času opravdu klesá. ”Do péče matky byly děti z tohoto souboru svěřeny v 97,5 % případů, o děti se starají nejčastěji výhradně samy”(Dudová, Hastrmanová, 2007, s. 20).

Role otce je často zjednodušena na ”živitele rodiny” a po rozvodu manželství nebo rozpadu partnerského vztahu mu zůstává pouze závazek finančně přispívat na potřeby dítěte a právo stýkat se s dítětem ve velmi omezené míře a tak nemůže naplňovat otcovské úlohy. Ve výsledku mnozí muži postupně ztrácejí o své děti zájem a vzájemné kontakty jsou redukovány a někdy úplně mizí. Abychom pochopili, proč se otcové po

rozvodu chovají tak, jak se chovají, je nutné porozumět tomu, jakým způsobem tito muži vnímají a chápou své otcovství; jak tito otcové rekonstruují a udržují svou otcovskou a mužskou identitu, jakým způsobem si přizpůsobují a vytvářejí svou vlastní otcovskou roli, jak interpretují situaci, ve které se nacházejí, a jaké racionalizační strategie v této nové situaci volí. Odpovědi na tyto otázky bylo možné získat prostřednictvím výzkumu a tím odpovědět na otázku, „proč někteří muži mohou být i po rozvodu angažovanými a zodpovědnými otci a proč jiní na některé nebo na všechny „otcovské povinnosti“ rezignují. Analýza kvalitativních dat se opírala o teoretické poznatky, podle kterých otcovská role není v současné době souborem jasně daných a nezpochybnitelných očekávání pojících se se sociálním postavením „otce“, ale skládá se z více rozměrů, které mohou, ale také nemusí být naplňovány.“ Role jsou určité příklady jednání, které mají k dispozici všichni lidé v daném společenském postavení a ze kterých si volí, a skládají tak své vlastní podoby určité role. Ve výzkumu byly takto vytvořeny „repertoáry“ neboli role náležící k sociální pozici otce a spojené s určitým rozměrem otcovství (Dudová, Hastrmanová, 2007, s. 21).

Analýzou bylo vybráno celkem osm rolí, ze kterých si může otec vybírat. Jedná se o:

- Otec živitel;
- Otec pečovatel;
- Otec jako významný blízký dítěte;
- Otec jako vychovatel (otec předává svým dětem vzory chování);
- Otec jako učitel (otec seznamuje dítě se světem);
- Otec jako partner při hře;
- Otce jako hlava rodiny (otec reprezentuje rodinu navenek a činí za ni zásadní Otce jako představitele původu (biologický otec je zdrojem identity dítěte).

Pro rozsáhlejší popis jsme vybrali roli otce-živitele. Tato role v porozvodové péči často zůstává jako jediná žádoucí. (Dudová, Hastrmanová, 2007, s. 7)

Otec živitel a následně plátce výživného

Rozvod a otcovství v České republice menze živitele je stále klíčová pro mužskou identitu. Všichni dotázaní jsou si vědomi obecného očekávání, že otec by měl finančně zajistit, živit rodinu. Tato norma je všudypřítomná, otcové se ale mezi sebou liší v tom, jak ji akceptují a nakolik se podle ní chovají. Přesto měla v těchto rodinách, podobně jako

v rámci celé populace, výdělečná aktivita mužů a žen odlišný smysl. Ačkoliv je nezbytný pro udržení uspokojivé životní úrovně rodiny, příjem ženy je vnímán jako sekundární, zatímco muž je v první řadě odpovědný za materiální zajištění. Jeho placená práce je vnímána jako samozřejmost a nemusí v takové míře jako žena řešit otázky sladění práce a rodiny. Investuje do své profesionální dráhy více než žena, zpravidla pracuje více hodin týdně než žena a jeho příjem bývá zpravidla vyšší než příjem ženy se stejným vzděláním. Takováto aktivita je otci chápána jako rovnocenná na jedné straně času strávenému osobně s dětmi a na straně druhé placené profesionální práci. Přestože není během své výdělečné aktivity otec přítomný v domácnosti a v blízkosti dětí, jeho práce je součástí jeho otcovské role a identity. Profesionální čas je (před rozchodem) muži chápán jako otcovský čas – práce je pro ně jedním ze způsobů, jak se starají o rodinu a o děti. V porozvodové péči se také může stát, že výživné placené otci nejen, že pokryje potřeby dítěte, ale částečně i matky. Úprava výživného např. při ztrátě zaměstnání nebo utlumení podnikání je takřka raritou a útoky matek typu ”jestli nebudeš platit, neuvidí malou” nejsou výjimkou (z praxe soc. pracovnice). (Dudová, Hastrmanová, 2007, s. 21-26)

Další úskalí je, že se objevují námitky matek, které má nižší příjmy (u střídavé péče), že si dítě bývalý partner bude kupovat, protože ona ”na to nemá” (Novák, 2012, s. 112).”Stává se také, že otcové jako zbraň využívají neplacení výživného, zamlčování majetku při stanovování výše výživného či žádosti o jeho snížení.” (Dudová, Hastrmanová, 2007, s. 21-26)

V praxi se pracovníci odborů sociálně právní ochrany dětí i sociální pracovníci setkávají s širokou škálou případů, od neplacení výživného až po snahu matek o co největší ”příspěvek”. Skutečná potřeba dítěte je pak bohužel až na druhé koleji a mnohdy nepomáhá jakákoli snaha úřadů nebo neziskových organizací.

Kategorie	Věk dítěte	Procentuální rozmezí
1.	0 - 5 let	11 - 15 %
2.	6 - 9 let	13 - 17 %
3.	10 - 14 let	15 - 19 %
4.	15 - 17 let	16 - 22 %
5.	18 a více let	19 - 25 %

Obrázek 7 Tabulka výpočet výživného

Otec a další role po rozvodu

„V záležitostech rozvodové a porozvodové patologie ve výchově dětí Ministerstvo práce a sociálních věcí nikdy neoplývalo přehnanou ochotou metodicky vést místní orgány tzv. sociálně-právní ochrany dětí k řádnému výkonu této ochrany, anebo nějakým novátorstvím při prosazování přirozeného a ústavně zaručeného základního práva každého dítěte na výchovu oběma rodiči“

Odbory sociálně právní ochrany dětí měly a mají v minulosti otců špatnou pověst. Je pravdou, že si mnohé usnadnily práci tím, že doporučují matky při svěřeni do výhradní péče. Na druhou stranu systém jako takový je chybný. Nedostatek času můžeme částečně omluvit množstvím spisů, které mají na starosti. Ale omluvit neznamena chápat. V dnešní době jsou již tyto odbory posíleny (např. v rámci evropských projektů Standardizace).

V rámci dalších rolí jsou dnes otcové tak někde v půli svého putování za stejnými právy. Nejsou očekávání a normy, jak se má chovat dobrý otec. „Zatímco ženy úspěšně vstoupily do veřejné sféry, mužům se nepodařilo získat takový vliv v péči o děti.“ Zatím v celospolečenské diskuzi otcové a muži celkově nejsou kompetentními k výchově dětí. Stačí se jen podívat na podíl mužů-učitelů v mateřské školce. Pokud se tedy otec snaží dostat dítě do péče, musí často prokázat nadlidské schopnosti. Otec bývá dotlačen na okraj, v životě dítěte hraje roli baviče a platiče. Výchovu už dávno nepovažuje za svoji zodpovědnost. Děti rozvedených rodičů se poměrně často cítí deprimovány ve své potřebě „být v blízkosti otce, spousta z nich ho postrádá jako průvodce, společníka a podporu. „I děti cítí, že se nemohou s otcem častěji stýkat, ten jim chybí a pak se ptají, zda je má otec vůbec rád.

3.4 Syndrom zavrženého rodiče

Syndrom zavrženého rodiče poprvé použil americký dětský psychiatr Prof. Dr. Richard A. Gardner (1931–2003) na počátku 80. let 20. století. V literatuře ho také nalezneme pod zkratkou PAS, která vychází z anglického názvu Parental Alienation Syndrome. V české literatuře se ustálila zkratka SZR. Vyskytuje se především u dětí, které byly svědky vleklých soudních sporů o opatrovnictví mezi rodiči. Gardner SZR definoval jako poruchu, která se projevuje tím, že dítě soustavně a neodůvodněně odmítá, až systematicky nenávidí, jednoho z rodičů. Jeho příčinu viděl v kombinaci dvou faktorů – jednak v manipulaci dítěte jedním z rodičů (téměř výhradně jako součást sporu o svěřeni dítěte do péče po rozvodu manželství) a také jako vlastní pokusy dítěte pomlouvati druhého rodiče za účelem nevědomé snahy přijmout postoje i způsob chování toho rodiče, se kterým tráví většinu svého času. Riziko ohrožení SZR je nejvyšší právě při výlučné péči jednoho rodiče, kdy dítě nemá možnost vzdorovat vlivu toho rodiče, se kterým je v těsném kontaktu. Tento rodič dítě přímo i nepřímo, vědomě i nevědomky formou prosazování svých postojů a názorů ”programuje” a nutí přiklonit se za každou cenu na jeho stranu. Svobodný názor dítěte je potlačován. V rámci adaptace dítěte na nové prostředí a vlivem pudu sebezáchovy přejímá dítě názory a postoje onoho jediného rodiče. Pokud ten hovoří o druhém rodiči negativně, dítě nemá možnost si tyto informace ověřit a za nějakou dobu je chťe nechťe přijímá za své.

Syndromem zavrženého rodiče se velmi intenzivně zabýval i význačný český psycholog PhDr. E. Bakalář, CSc., který je mimochodem také autorem českého překladu tohoto termínu. Doktor Bakalář rozdělil plánovité vytěšňování otce ze života dítěte do několika skupin:

- **Málo kontaktů dítěte s otcem;**
- **Průběžný tok informací od matky k dítěti včetně hodnocení dalších osob a jejich kategorizace;**
- **Vytváření postojů dítěte, jeho emočních reakcí, jeho přátelství a spojení s dalšími osobami;**
- **Korupce dítěte;**
- **Odhalování viníka.**

Diagnostické kritérium/symptomatický projev	Příklad/poznámka
1. Kampaň za degradaci druhého rodiče	Typický projev dítěte např.: „Nenávidím ho a nikdy ho již nechci vidět.“
2. Slabé, neodůvodněné anebo absurdní zdůvodňování	Projev dítěte např.: „Nechci se s ním stýkat, protože na mě jednou prsknul.“
3. Nepřítomnost ambivalence	Tzv. „černo-bílé“ vidění či dělení typu „anděl – ďábel“
4. Fenomén „nezávislého názoru“	Rodič: „Nebráním mu/ji v kontaktu s druhým rodičem, on/ona sám/sama nechce já ho/ji nutit nebude.“
5. Reflexivní podpora programujícího rodiče	Dítě v projevech o nenávisti předčí svého popouzejícího rodiče.
6. Nepřítomnost pocitu viny	Např. v případě smyšleného obvinění ze sexuálního zneužívání.
7. Tzv. „vypůjčené scénáře“	Příkladem je tento projev dítěte: „Žádným syndromem zavrženého rodiče netrpím... já to vím sama, mně to nikdy neřikal...“
8. Rozšíření nepřátelství na další členy rodiny zavrženého rodiče	Motivem popouzejícího rodiče bývá naprosté zpfetrhání kontaktů s rodinou druhého rodiče.

Obrázek 8 Diagnostická kritéria SZR

1. Důsledky SZR

V současné době jsou slyšet čím dál silnější hlasy odborníků varujících před narůstající tendencí nenávisti mezi rodiči a jejich dětmi, většinou mezi otcem a odcizeným dítětem. Řešení již rozvinuté nenávisti dítěte k jednomu z rodičů nebo náprava i pouhého odcizení je velmi komplikovanou a zdlouhavou záležitostí, bez asistované pomoci odborníků téměř neodstranitelnou. Mimoto, SZR nepatří dle mezinárodní klasifikace psychických poruch mezi lékařské diagnózy – nejde tedy oficiálně o nemoc, a proto i zdravotní pojišťovny tuto ”odchylku / úchylku / poruchu” nemusí propłácet v rámci veřejného zdravotního pojištění

2. Náprava SZR

- **Rodinné poradenství**

Neexistuje žádný věk, v němž by rozchod rodičů byl snadný. Cílem poradenského procesu je změna situace klienta, ve které žije. Poradenská činnost má zajistit pomoc při řešení vzniklých poruch v rodině, partnerství, mezi rodiči a dětmi apod. Jejím úkolem je také těmto poruchám předcházet.

Rodič, který se dostane do problému, kdy mu je znemožňován styk se svým dítětem, dítě se s ním odmítá stýkat apod., zpravidla jako první instanci pomoci volí poradenství. Rodič je v takovém případě vyslechnut odborníkem, který je specializovaný na problematiku.

- **Mediace**

Mediace v rodinných konfliktech je jednou z nejrozšířenější oblastí využívání mediace. Soustředěnější zájem posledních let o problematiku rodiny je pravděpodobně i odrazem přítomnosti celé řady negativních společenských jevů.

Základním principem rodinné mediace je spolupráce rodičů s mediátorem ve snaze najít optimální uspořádání porozvodové situace, např. úpravy výchovy a výživy nezletilých dětí. Do dohody může být zahrnuto téměř vše, na čem se rodiče dohodnou. Oba rodiče s tím však musí souhlasit a dohodu dodržovat. V dohodě jsou také uvedeny důsledky nedodržení nebo porušení dohody. Dohoda je písemně stvrzena oběma rodiči i mediátorem. V průběhu času lze dohodu doplňovat o nově sjednaná pravidla styku s dítětem a péče o něj.

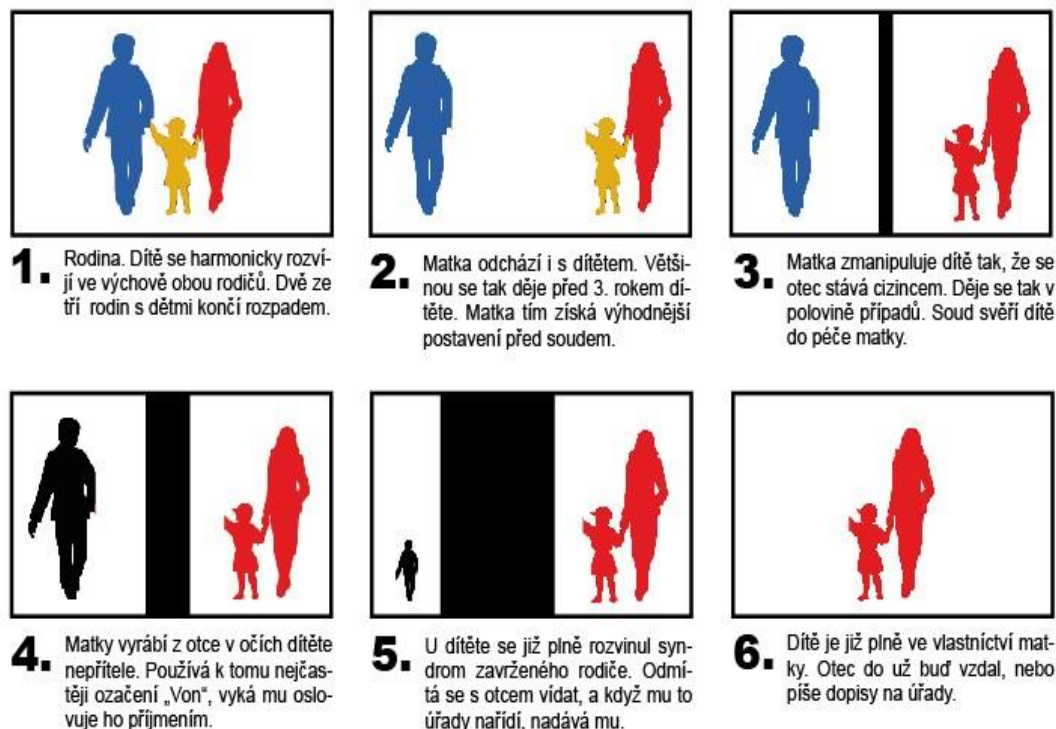
- **Řízený styk**

Řízený styk s dítětem představuje variantu, kdy se rodič s dítětem setkává za účasti odborníka, který jim pomáhá najít cestu, která pomůže opětovnému sblížení a nalezení "ztraceného" (z pozice dítěte) citového vztahu. Součástí řízeného styku může být také psychoterapie.

- **Terapie**

U syndromu zavrženého rodiče připadá v úvahu psychoterapie celé rodiny, nikoli jejích jednotlivých členů. Důvodem proč to tak je, je fakt, že terapií jednotlivých členů syndrom zavrženého rodiče neodstraníme. Jedná se o jiný způsob terapie než je běžně používaný. Je nezbytné, aby byla navázána kvalitní a účinná spolupráce s oběma bývalými manželi či partnery, což znamená respekt k oběma rodičům, vnímavost pracovníka k pohnutkám, které je do konfliktní situace dostaly. Od rodinného terapeuta se očekává, že dokáže zaujmout nestranný anebo neutrální postoj. Profesionální pracoviště se neúčastnilo předchozích projednávání sporu a lépe si tak udrží pozici nestranného zprostředkovatele.

Níže uvedné schéma se týká každé třetí rodiny v ČR, tedy asi 7 tisíc dětí ročně. Matka většinou rozbíjí rodinu ve třech letech dítěte a obviní z rozbíjení rodiny otce. Po odchodu začne snadno ovlivnitelným dítětem manipulovat proti otci a tvrdí, že je to nevědomě. Otce často obviní z domácího násilí. Chce co největší alimenty. I když je nedostane, zdeformuje dítě k nenávisti k otci. Msta následuje i v případě, kdy si muž začne nový vztah. Matka, která dítě porodila, ho ze msty nakonec pozře.

© obarodiče.blog.cz

Obrázek 9 Schéma SZR

3.5 Cochemský model

„Vznik Cochemského modelu odstartovala velmi podstatná legislativní změna v oblasti sociálně právní ochrany dětí, která vstoupila v platnost 1. 1. 1991 v Německu. Zatímco starý zákon ukládal úřadu pouze vyhotovování odborných posudků pro účely soudu, nový zákon ukládal povinnost poskytnutí aktivní poradenské a podpůrné činnosti vůči účastníkům sporu. Naplnění úlohy úřadu tak, jak ji stanovila nová změna zákona, znamenala zcela rozdílný postup práce zaměstnanců úřadu. Vyvolala potřebu dalšího vzdělávání zaměstnanců a změnu jejich kompetencí. ”Za "otce" Cochemského modelu je považován dnes již bývalý soudce v oblasti rodinného práva Dr. J. Rudolph, který značnou mírou přispěl ke vzniku Cochemského modelu a jeho prosazení do praxe. Dr.

Rudolph nadále propaguje Cochemský model a pomáhá uvést jej v praxi i v jiných spolkových zemích a dokonce také v zahraničí.”

Cochemský model v praxi

Strany sporů a jejich úlohy:

- soudci (rodinného práva);
- advokáti (právní zástupci matky na jedné a otce na druhé straně);
- sociální pracovníci (orgány sociálně-právní ochrany dětí);
- odborní znalci (soudem určení znalci, psychologové);
- odborné poradny.

Cochemský model je založen na účinné spolupráci výše uvedených profesí. Jejich dovednosti a podíl na vzájemné součinnosti jsou všemi zúčastněnými vnímány jako partnerské. Všichni představitelé těchto profesí jednají s úmyslem dosáhnout nejpříznivějšího řešení pro dítě, přičemž se všichni shodují na základní premise: „Při rozdělení rodičů je třeba v první řadě usilovat o zachování obou rodičů pro dítě/děti. „Všichni zúčastnění v tomto rodičovském sporu vedou bývalé partnery-rodiče k uvědomění si jejich odpovědnosti za dítě a pomáhají jim nabýt opět společného konsensu.“

Obrázek 10 Cochemský model

Shrnutí

V poslední kapitole jsme se věnovali rodičovským vztahům po rozvodu a jednotlivým druhům porozvodové péče. Rozebírali jsem rozvod z pohledu otců, jejich ne vždy lehkou úlohu a rovnocenné postavení s matkami jejich dětí. Snažili jsem se objasnit význam syndromu zavrženého rodiče, kterým se opět ve většině případů stává opět otec dětí a nezapomněla jsem se zmínit i o Cochemském modelu. Pro Cochemský model je dítě na prvním místě a snaží se udělat vše pro to, aby dítě bylo rozvodem rodičů co možné nejméně traumatizováno. Každé dítě rozpadem rodiny a rozvodem rodičů velmi trpí a je to pro něj jedna z nejhorších životních situací. Dítě se musí vyrovnat s rozpadem rodiny, ale nemělo by přijít o rodiče, o jejich lásku, náklonnost či pomoc. Cochemský model hájí zájmy dítěte a jeho právo na oba rodiče. Žádné dítě není majetkem z žádného z rodičů a nesmí se nikdy stát nástrojem vydírání a pomsty mezi rozvedenými rodiči.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚHLY POHLEDU NA VÝCHOVU DĚTÍ

V praktické části jsme se zaměřili na porozvodovou péči o dítě a na výchovu dětí z pohledu otců. Snažili jsme se ze vzorku respondentů a účastníků vytvořit určitý pohled na danou problematiku. Chtěli jsme zjistit názory jak žen, tak i mužů, rozvedených, vdaných či svobodných na jejich názor na porozvodovou péči. Zda-li si matky či bezdětné ženy dokáží představit, že by akceptovaly střídavou výchovu, a zda-li vůbec otcové o tento typ porozvodové výchovy mají ve větším měřítku zájem, a také, zda jsou ochotni za svá práva bojovat. Ve výsledku výzkumu jsou zohledněny rozdílné úhly pohledu veřejnosti, které jsou ovlivněny jejich vlastními prožitky či zkušenostmi.

4.1 Cíle výzkumu

Cíle výzkumu praktické části diplomové práce jsou uvedeny v následující tabulce:

Dílčí cíle výzkumu	Zdroje informací	Technika
Rozkrýt, zda otcové i přes svou snahu, jsou diskriminováni na poli střídavé péče.	Veřejnost Odborníci	Dotazník Rozhovor
Přiblížit čtenářům, zda je pro rodiče v porozvodové péči důležité přání dítěte a zda znají svépomocné organizace.	Veřejnost	Dotazník
Zjistit, zda se ve veřejném sektoru patřičně diskutuje o právech otců v porozvodové péči.	Odborníci	Rozhovor
Seznámit čtenáře s názory respondentů na střídavou péči a její dopady na dítě.	Veřejnost Odborníci	Dotazník Rozhovor

Tabulka 1 Cíle výzkumu

4.2 Popis aktuálního stavu

V současné době je ještě stále situace otců v porozvodové péči o dítě velmi nerovnocenná vůči matkám. Společnost, stejně jako část soudců, bohužel i některá veřejná odbornost je neustále zatížena minulostí a zastávají názor, že dítě po rozvodu má být svěřováno do výhradní péče matky a zcela opomíjejí jedno ze základních práv dítěte, a to je právo na oba rodiče. Stejně tak, se jen velmi těžko ztotožňujeme se skutečností, že by otec mohl vychovávat své dítě zcela rovnocenně jako jeho matka. Většina matek je bohužel přesvědčena, že otec dítěte není schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu a mají snahu jej stavět pouze do role živitele. Samozřejmě, že existuje spousta otců,

kterým ba naopak současná soudní praxe zcela vyhovuje a situace, že dítě je svěřeno do výhradní péče matky vítají.

4.3 Stanovení problému

V poslední době se v osobním životě velmi často pohybujeme mezi rozvedenými matkami, kde převládá téměř jednoznačně klasický model svěřených dětí do jejich výhradní péče. Na druhé straně se setkáváme s otci těchto dětí, kteří nám popisují, jak velmi obtížně bojují a jaké překážky narážejí při boji za svá práva a snaze o střídavou výchovu. V rámci této diplomové práce jsme chtěli dát prostor zvláště otcům, vyjádřit svůj názor a poukázat na jejich strasti a nerovnocenný boj se současnou konzervativní soudní praxí.

4.4 Formulace výzkumných otázek

1. Je současný systém ve výchově dětí rovnocenný k oběma rodičům?
2. Jaký je pohled veřejnosti na výchovu dětí otcem?
3. Jaký je názor a povědomí společnosti na střídavou péči?
4. Odlišuje se dítě z neúplné rodiny od ostatních dětí?
5. Jak vnímají otcové postoje sociálních pracovníků vůči jim samotným?
6. Jak se staví sociální pracovníci vůči otcům?

4.5 Použité metody

Diplomová práce je zpracována pomocí výzkumné metody:

1. písemné dotazování;
2. osobní dotazování;
3. strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.

• Písemné dotazování

Výhodou této techniky dotazování je možnost respondenta v klidu si promyslet odpovědi na otázky. Nevýhodami jsou vysoké požadavky na přípravu dotazníku, aby nedošlo k nesprávné interpretaci dotazníku a malá návratnost odpovědí. Zásadní nevýhoda je nemožnost kontroly struktury a velikosti výběrového vzorku.

Internetové, elektronické dotazování

Elektronické (online) dotazování je technikou sběru dat, která je založená na využití počítačů. Její fungování úzce souvisí s rozšířením internetu. Vzhledem k různé penetraci internetu v různých skupinách populace není možné oslovit reprezentativní

vzorek, proto se elektronické dotazování používá převážně k průzkumům trhu a ne k sociálně-politickým průzkumům. Výhodami tohoto způsobu dotazování je rychlost a velmi nízké náklady na jeden kontakt, všechna data jsou v elektronické podobě, což urychluje i zpracování těchto dat.

- **Osobní dotazování**

Je založeno na přímém kontaktu s respondentem tváří v tvář (face to face, F2F). Tato technika dotazování je velmi všestranná, v průběhu lze položit velmi mnoho otázek a zároveň je možné dotazování doplnit o dodatečná pozorování respondenta (vzhled, způsob vyjadřování atd.).

Dalšími výhodami je možnost použití vizuálních pomůcek a navázání úzkého kontaktu s respondentem. Nevýhodou je vysoká finanční nákladnost a možnost ovlivnění respondenta tazatelem.

Osobní dotazování je možné provést jako:

- Dohodnutý rozhovor - pro tuto formu rozhovoru jsou respondenti vybíráni náhodně a poté jsou telefonicky, nebo osobně kontaktováni a požádáni o rozhovor. Zpravidla bývají respondenti finančně, nebo jiným způsobem odměněni za poskytnutý rozhovor.
- Rozhovor při zastavení - tento způsob má dvě nevýhody, a to že se nejedná o pravděpodobnostní náhodný výběr a je při něm kladen důraz na krátký průběh dotazování.

- **Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami**

Je to řada pečlivě formulovaných otázek, na které mají odpovědět jednotliví respondenti. Použijí ho proto, že má minimalizovat působení tazatele na odpovědi. Data takového interview se snadněji analyzují, protože jednotlivá témata se lehce lokalizují. Tento typ rozhovoru je vhodný, pokud máme možnost provést rozhovor jenom jednou a máme málo času se respondentovi věnovat. Výhodou je také zahrnutí většího množství respondentů.

4.6 Proces tvorby dat a zpracování výzkumného materiálu

Na základě formulovaných cílů, které jsou zmíněny na samém začátku, byly vytvořeny výzkumné otázky. Poté následoval výběr metod. Dané téma diplomové práce je velmi obsáhlé, a aby bylo odpovězeno na veškeré otázky co nejpřesněji, byly zvoleny celkem tři metody pro získání odpovědí na výzkumné otázky.

Diplomová práce je zpracována pomocí výzkumné metody:

- písemné dotazování;
- osobní dotazování;
- strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.

4.7 Kvantitativní přístup ve výzkumném šetření

Na začátku výzkumu bylo použito dotazníkové šetření. Dotazník se řadí do metod kvantitativního výzkumu, který je zaměřen na velké množství respondentů. Je to metoda pro sběr dat, která bývá využívána pro její jednoduchost a nenáročnost.

4.7.1 Struktura dotazníku

Jedna z metod, která byla v diplomové práci použita, byl dotazník. Dotazník byl zcela záměrně tvořen tak, aby neoslovoval pouze konkrétní věkovou kategorii a byl určen nerozdílně mužům i ženám. Dotazník obsahoval celkem 23 otevřených i uzavřených výzkumných otázek, na jejichž odpovědi respondenti potřebovali přibližně 5-10 minut svého času. Otázky byly kladeny, aby co nejpřesněji zjistily názor respondentů na dané téma porozvodové péče o dítě. V příloze uvádíme dotazník, který byl rozesílán a předáván respondentům.

4.7.2 Výběr respondentů výzkumu

Veškeré otázky v dotazníkovém šetření byly koncipovány pro veřejnost tak, aby na něj bez jakýchkoliv rozdílů mohli odpovídat jak muži, tak ženy, ženatí/vdané, rozvedení/rozvedené tak i svobodní. Otázky byly určeny pro neomezenou věkovou škálu respondentů výzkumu a nebyly nijak konkrétně pasovány na žádnou skupinu respondentů.

4.7.3 Průběh výzkumného šetření - dotazník

První etapou bylo dotazníkové řešení u jednotlivých respondentů. Část dotazníků bylo rozesíláno pomocí elektronické pošty, aplikace Formulář Google a část z nich bylo doručeno osobně přímo konkrétním osobám. Data z dotazníku, které byly rozesílány pomocí elektronické pošty a aplikace Formulář Google se po vyplnění ukládaly v aplikaci Formulář Google. Dotazníky předávány osobně, nám sami respondenti zanesli či vyplnili na počkání. Následně jsme výsledky zaznamenávali do systému Google, kde se společně ukládaly s výsledky ostatních formulářů.

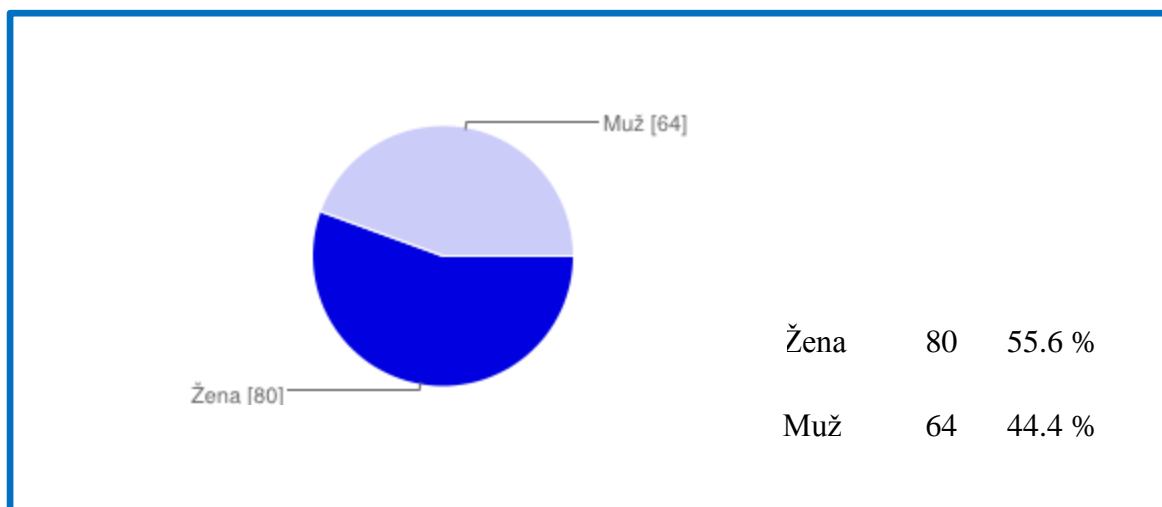
4.7.4 Zpracování výzkumných dat

Data v dotazníkovém šetření byla shromážděna pomocí aplikace Formulář Google a uložena na Disk Google. Toto cloudové rozhraní uchovává a ihned vyhodnocuje sbíraná data. Sběr dat proběhl od prosince 2014 do dubna 2015. Data byla vyhodnocována dle jednotlivých otázek a z otázek, které umožňovaly slovní provedení, byl vytvořený souhrn. Každá otázka byla vyhodnocena pomocí grafu a následného komentáře.

4.7.5 Výsledky dotazníkového šetření a jejich analýza

Nejdříve se zabýváme vyhodnocováním dotazníkového šetření. Každá otázka je znázorněna grafem a číselným přehledem. Kompletní dotazník uvádíme v příloze. Výzkumné otázky s otevřenou odpovědí, zaznamenáváme nejčastější odpovědi, popřípadě je uveden průměr. Poté se zabýváme vyhodnocováním strukturovaného rozhovoru. Na konci uvádíme celkové shrnutí jak výsledků dotazníkového šetření, tak rozhovorů. Celkový počet respondentů byl 144, ne však každý respondent odpověděl na všechny otázky.

1. Vaše pohlaví?

Graf 1 Pohlaví

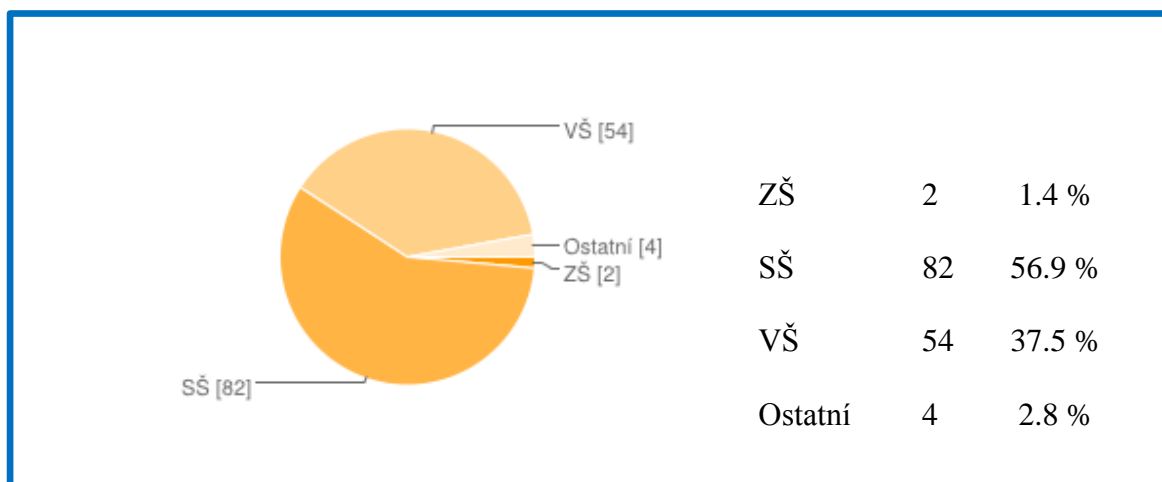
Z grafu je patrné, že k danému tématu měly větší potřebu vyjádřit se ženy tedy 55.6%. Nemyslíme si, že by muže daná problematika nezajímala, ale všeobecně jsou méně vnímaví k vyplňování jakýchkoliv dotazníků a raději odpovídají ústně přímo na konkrétní otázky, případně o dané problematice diskutují. Na danou otázku odpovědělo všech 144 oslovených respondentů z toho 80 žen a 64 mužů.

2. Váš věk?

Na danou otázku odpověděli všichni respondenti, tedy 144 respondentů. Nejmladší respondent měl 15 let a nejstarší respondent měl 57 let. Nejvíce respondentů bylo v rozmezí 25 – 35 let. Celkový věkový průměr je 39 let.

3. Vaše vzdělání?

Graf 2 Vzdělání

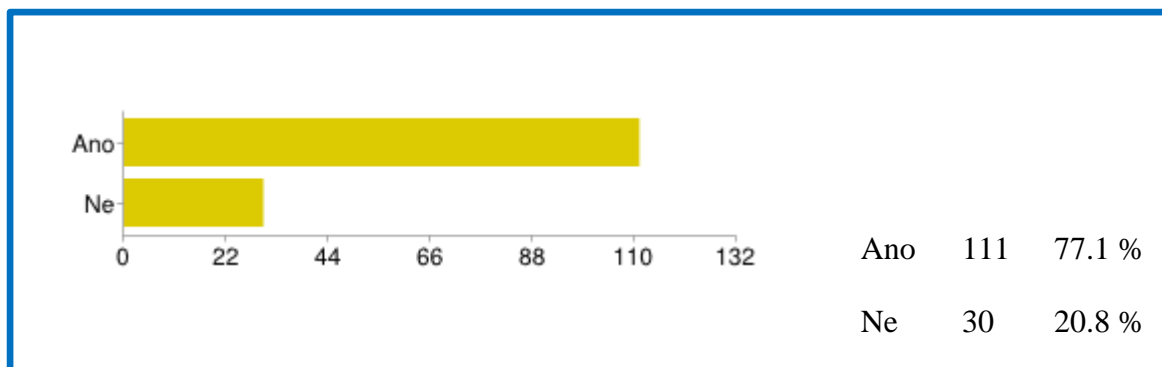
Je zřejmé, že s vyšším vzděláním roste míra povědomí o dané problematice a schopnost se k danému tématu vyjádřit. Odpovědi respondentů se středoškolským vzděláním tedy 56.9% je pochopitelně více než VŠ 37,5%, protože je jich celkově více v populaci ve srovnání s lidmi s ukončeným vysokoškolským vzděláním. Celkově na tuto otázku odpovědělo 142 respondentů, 2 respondenti na tuto otázku neodpověděli.

4. Váš rodinný stav?

Svobodná / svobodný	36	25 %
Vdaná / ženatý	67	46.5 %
Rozvedená / rozvedený	30	20.8 %
Vdova / vdovec	1	0.7 %
Družka / druh	8	5.6 %

Celkem zde odpovědělo 142 respondentů, 2 respondenti se nevyjádřili. Nejvíce respondentů je ženatých/vdaných 46,5%. Tito pochopitelně mají největší potřebu vyjádřit se k danému problému a sdělit svůj názor, jak by danou situaci řešili. Další velkou skupinou jsou svobodní 25%, jelikož mnozí z nich žijí se svým partnerem či partnerkou a na danou problematiku chtějí mít svůj názor.

5. Máte děti?

Graf 3 Děti

Tato otázka byla velmi jednoduchá a odpovědi jsou jednoznačné. Je vidět, že logicky daná problematika více zajímá lidi s dětmi tedy 77,1%.

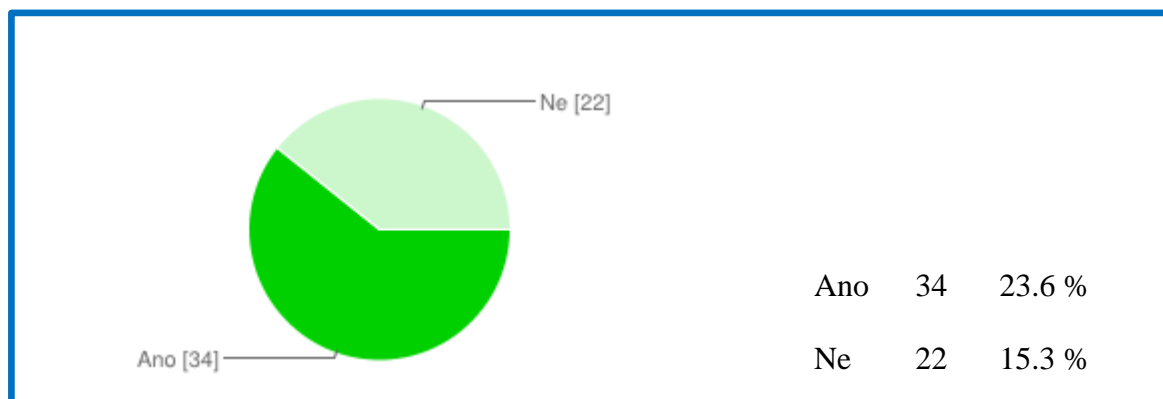
5a. Počet dětí?

Na danou otázku odpověděli všichni respondenti, kteří odpověděli na předchozí otázku „Ano“. Ze všech odpovídajících respondentů, tedy 111 respondentů, má větší polovina (58 respondentů) dvě děti. Dále 34 respondentů uvádí 1 dítě a ostatní (19 respondentů) uvádí dvě a více dětí.

6. Pokud máte děti a jste rozvedená / rozvedený: V jaké péči máte děti?

Odpovědi na danou otázku byly velmi rozdílné, ovšem nejčastěji se zde objevovala odpověď známého modelu a to dítě v péči matky. Část respondentů této odpovědi byla spokojena s danou péčí a druhá část reagovala negativně. Z výsledků vyplývalo, že většina negativních reakcí bylo ze strany otců, kteří bojovali o častější vidání se s dětmi či střídavou péčí. Mezi další časté odpovědi patří také péče „*tiché dohody*“, kdy dítě je sice svěřeno do výhradní péče matky, ale interval střídání dítěte není pevně daný a je dle dohody rodičů. Opět se tu objevilo pár negativních reakcí, a to ze strany otců, kdy matka přestala respektovat „*tichou dohodu*“, a využívala své výhody a to, že dítě je ve výhradní péči matky.

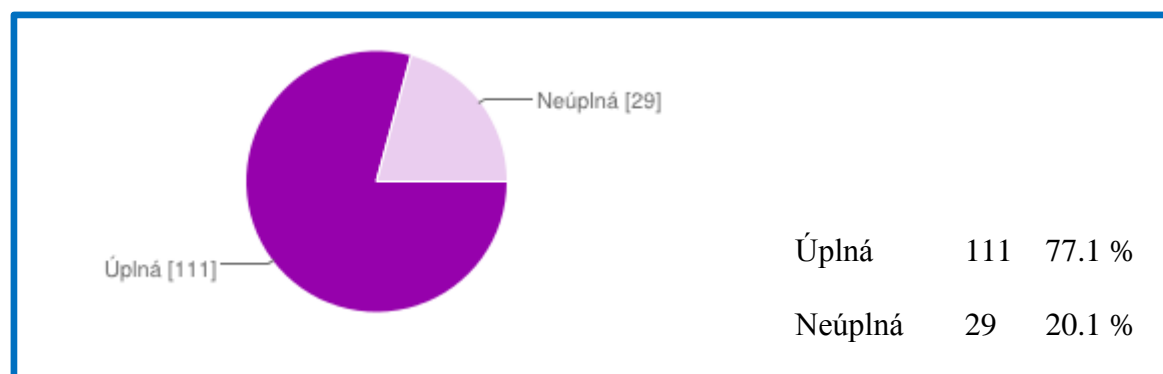
7. Souhlasíte s danou péčí?

Graf 4 Spokojenost s danou péčí

Na tuto otázku logicky odpovídala pouze část respondentů, kteří již mají děti a navíc jsou rozvedeni. Ze všech dotazovaných respondentů, je celkem v této situaci 38,9% z toho menší část 15,3% s danou péčí nesouhlasí. Je vidět, že větší část z nich 23,6% se smířila buď s rozhodnutím soudu nebo se jim podařilo domluvit s bývalým partnerem a daná péče jim vyhovuje.

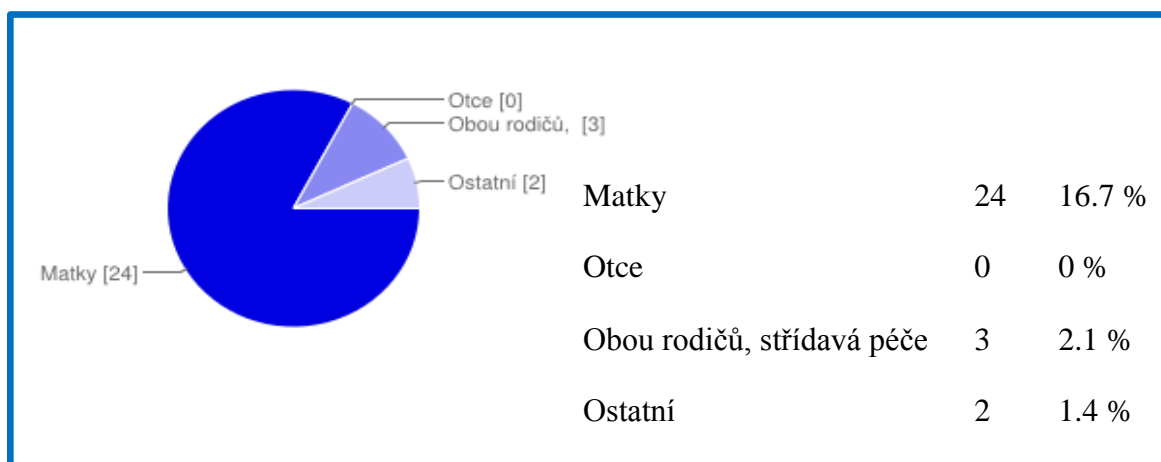
8. Z jaké rodiny pocházíte?

Graf 5 Úplná či neúplná rodina

Odpovědi kopírují společenský model, kde 2/3 dětí a posléze dospělých pochází z úplných rodin. Samozřejmě, že názor lidí z úplných rodin bude v určitém pohledu zcela odlišný od názoru lidí pocházejících z rodin neúplných. Z uvedeného grafu vyplývá, že 77,1% pochází z úplné rodiny a 20,1% z rodiny neúplné. U této otázky odpovědělo celkem 140 respondentů.

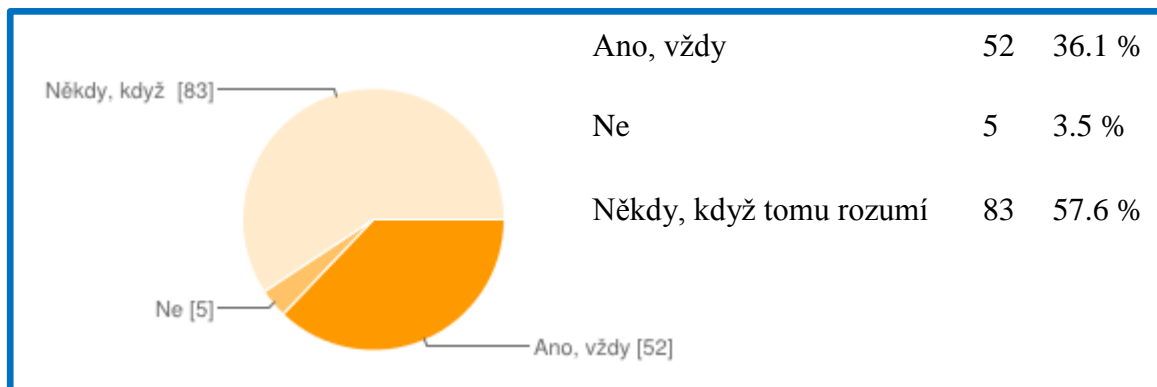
9. Pokud z neúplné rodiny: V jaké péči?

Graf 6 Péče

Opět je zde vidět společenský model, kde soudy svěřují děti téměř výlučně do výhradní péče matky. Z grafu vyplývá velmi vysoké procento u výhradní péče matky 16,7% oproti výhradní péče otce 0%.

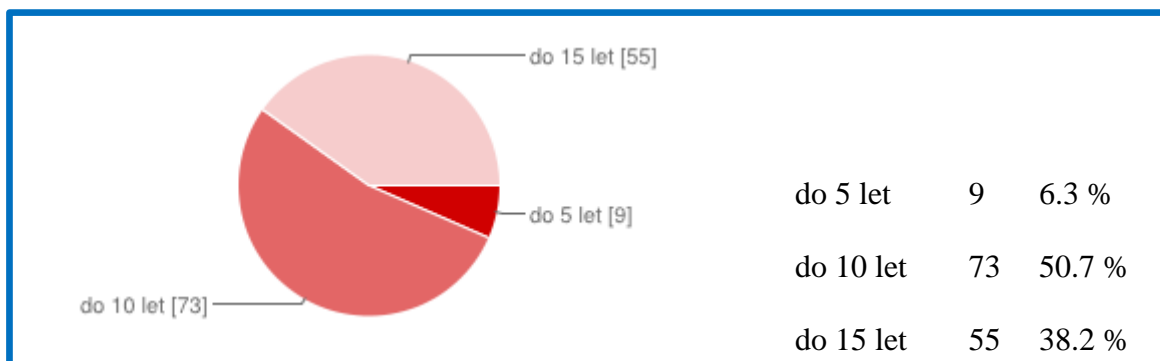
10. Je pro Vás v případě navrhování porozvodové péče důležité přání dítěte?

Graf 7 Přání dítěte

U této otázky se obáváme, že odpovědi bohužel nejsou zcela objektivní. Respondenti zde odpovídají, dle našeho názoru, podle toho, co je správné a co by si přáli, ale ve skutečnosti je vše ovlivněno emočním bojem mezi rodiči a názor dětí nehraje téměř žádnou roli. Děti se bohužel stávají nástrojem vydírání mezi rodiči a ti se snaží za dítě rozhodovat, protože jsou přesvědčeni, že právě oni nejlépe vědí, co je pro jejich děti dobré. Celkem odpovědělo 140 respondentů z toho 5 respondentů nebere jako důležité přání dítěte. Dále 36,1% respondentů odpovědělo, že přání dítěte je pro ně vždy důležité.

11. V kolika-ti letech nejvíce děti negativně reagují na rozvod?

Graf 8 Negativní reakce dítěte

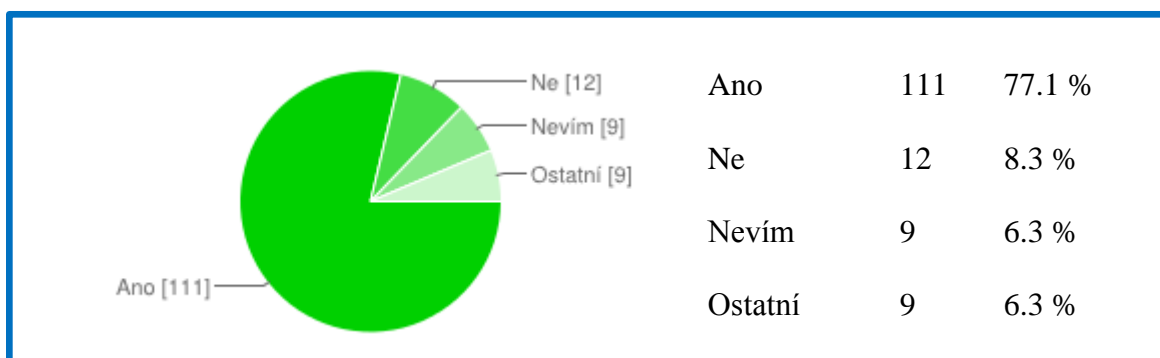
Zde jsou odpovědi zcela odlišné a je vidět, že lidé nemají fundované informace. Odpovídají dle svého citu, bez podložení odbornými názory. Domníváme se, že i z pohledu odborníků by odpověď na danou otázku byla velmi problematická, jelikož velmi záleží na daném konkrétním dítěti. Na tuto otázku odpovědělo pouze 37 respondentů, z toho 50,7% zvolilo variantu do 10 let. Nejnižší procento 6,3% bylo u varianty do 5 let.

12. Jaký druh porozvodové péče považujete za nejvhodnější pro dítě?

Svěření do výhradní péče matky	19	13.2 %
Svěření do výhradní péče otce	4	2.8 %
Střídavá péče	76	52.8 %
Nevím	41	28.5 %

Opět se zde ukazuje, že lidé podvědomě cítí, že by střídavá péče byla pro dítě vhodná, tedy ze 140 respondentů je 76 dotazovaných (52,8%) pro péči oběma rodiči. O dané výchově se čím dál více hovoří, je medializována a lidé vnímají, že by to mohlo být moderní. Možná si danou výchovu opravdu i přejí, ale výsledek je zcela odlišný. Jak jsme již zmiňovali, drtivá většina dětí je svěřována do výhradní péče matky.

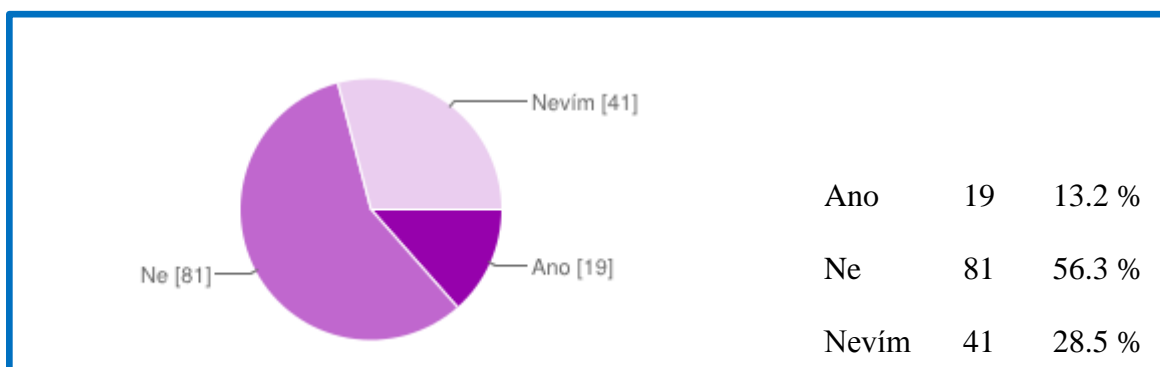
13. Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

Graf 9 Plnohodnotná výchova

Je zajímavé, že i matky jsou přesvědčeny, že otec je dítěti schopen dát plnohodnotnou výchovu, ale při rozvodech většinou bojují o svěřeni dítěte do své péče. Opět se zde objevuje projev pomsty otci, jeho citové vydírání a v neposlední řadě je otec tímto pasován do role vyživovatele bez zásadní možnosti mít prostor ovlivňovat své vlastní dítě ve výchově. Zde výrazně převažovala odpověď Ano, se 77,1%.

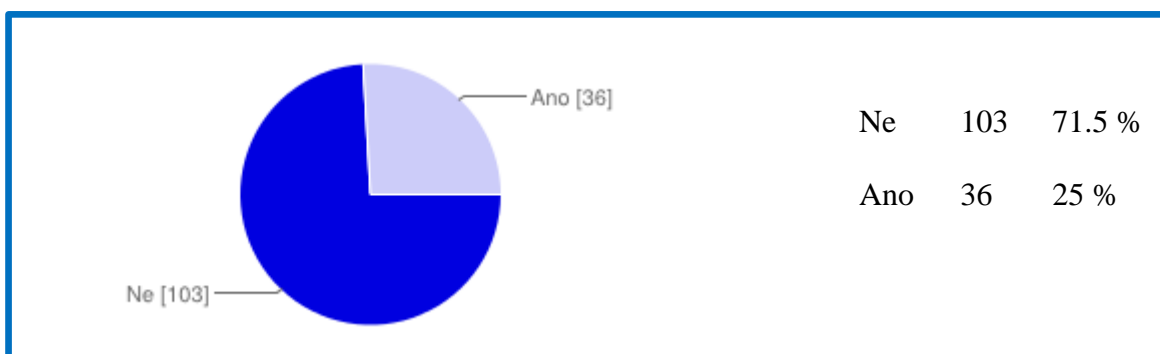
14. Je podle Vás nynější porozvodové jednání k otcům rovnocenné s matkou?

Graf 10 Porozvodové jednání

Zde převládá jednoznačně odpověď v neprospěch otců a to 56.3%. I matky tím pádem jsou si vědomi svého významnějšího postavení před soudy a sociálními pracovníky. 13,2 % uvádí, že porozvodové jednání je rovnocenné. Zde stojí na zamyšlení velké procento respondentů 28,5%, kteří se nedokáží přiklonit na žádnou stranu a nemají na tuto otázku jednoznačnou odpověď.

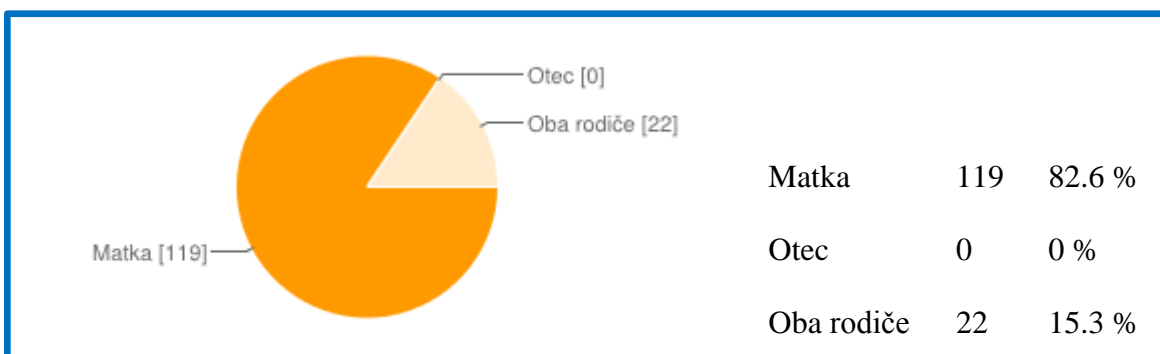
15. Znáte nějaké organizace, které pomáhají otcům při uplatnění svých práv?

Graf 11 Organizace

Tato otázka ukázala, že chybí větší osvěta a naše společnost vůbec netuší, že by existovaly nějaké organizace podporující otce. Zejména otcové zde určitě tápou a uvítali by větší povědomí o institucích, které by jim mohly pomoci při boji za svá práva při výchově dětí. Celkem na tuto otázku odpovědělo 139 respondentů, z toho 103 respondentu neví o žádné organizaci.

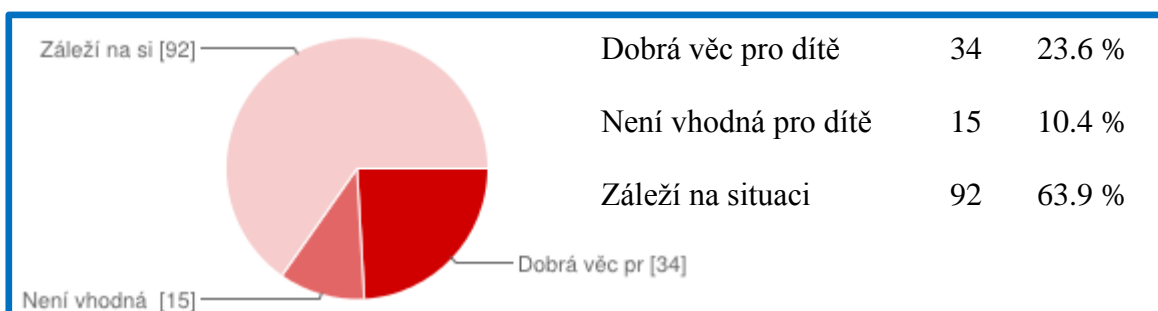
16. Kdo si myslíte, že při současné soudní praxi má větší šanci získat dítě do své péče?

Graf 12 Současná soudní praxe

Opět zcela jednoznačná odpověď, která ukazuje na zkostnatělost a konzervativní přístup našich soudů při rozhodování o porozvodové péči o dítě. Většina respondentů 82,6% si myslí, že větší šanci mají matky, dále 15,3% oba rodiče a 0% pro otce. Bude trvat nejméně generaci, než se vymění soudci, kteří upustí od současného zastaralého modelu, že lepším rodičem je matka a svěřování dětí do její péče.

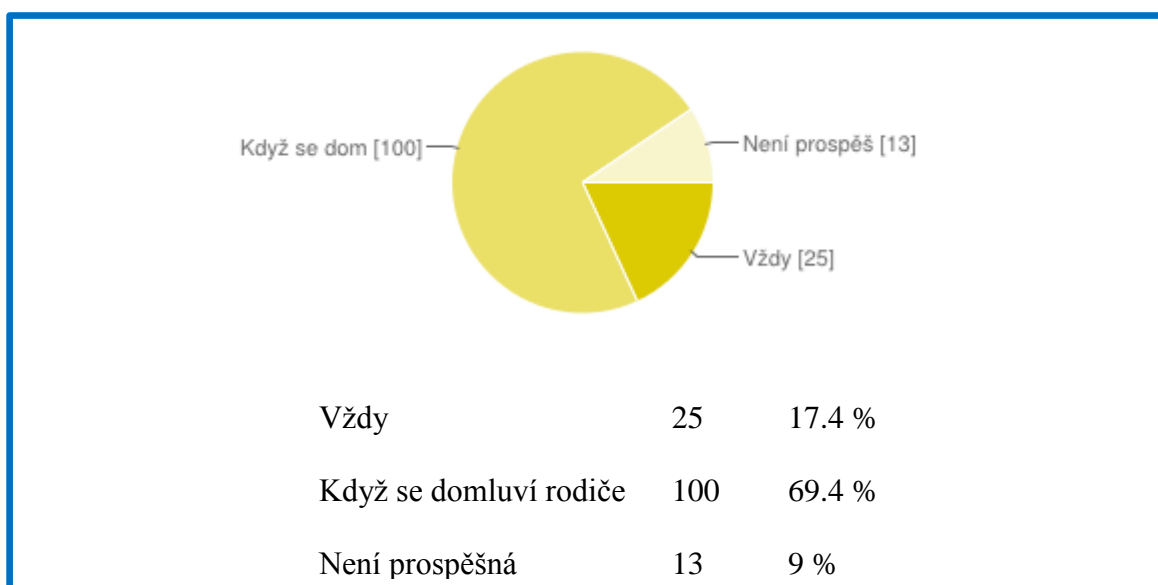
17. Co pro Vás znamená pojem "střídavá péče"?

Graf 13 Střídavá péče

Respondenti velmi citlivě odpovídali na danou otázku a domníváme se, že velmi správně vyhodnotili situaci, že střídavá péče není samospasná a velmi záleží vždy na konkrétní situaci. Pro tuto možnost se rozhodlo 63,9% respondentů. Střídavá péče určitě není vhodná pro každé dítě a pro každého rodiče, zde volilo 10,4%.

18. Vnímáte střídavou péči jako prospěšnou pro dítě?

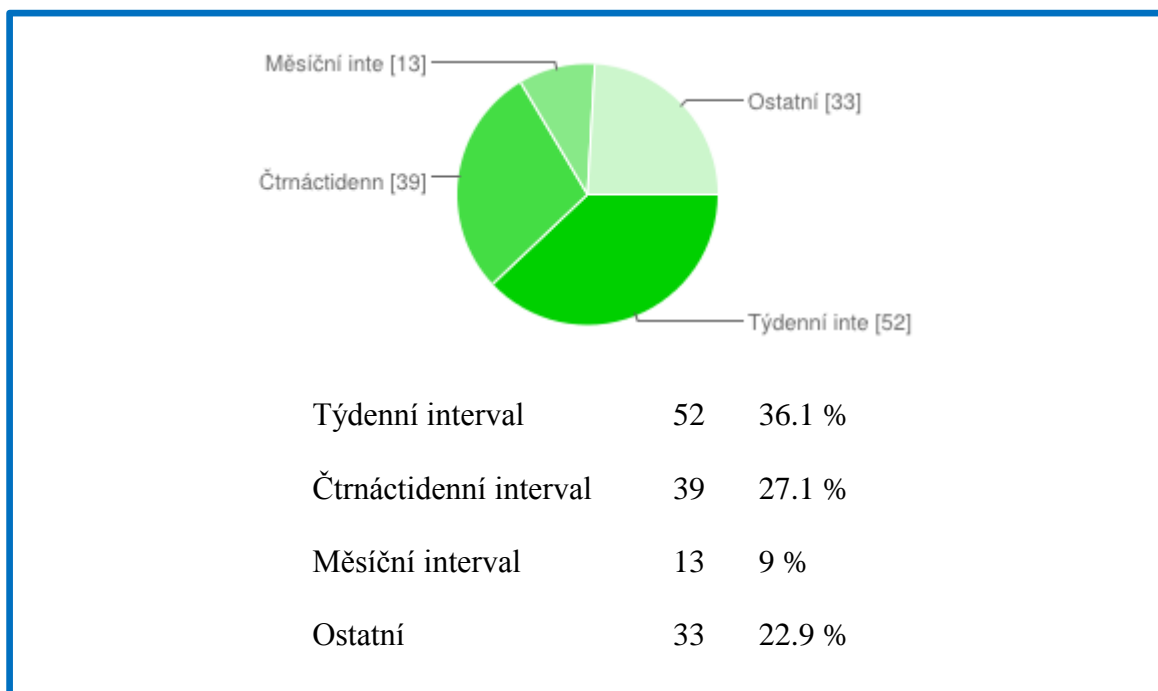

Graf 14 Střídavá péče pro dítě

Zde respondenti 69,4% velmi rozumně odpověděli, že střídavá péče je vhodná v okamžiku, kdy se rodiče dohodnou. Toto je základní kámen celého problému a střídavá péče je na dohodě rodičů postavená. Rodiče musí být schopni spolu komunikovat a řešit každodenní problémy související s výchovou dítěte včetně hmotného zajištění. Z celkového počtu 138 respondentů zde 13 respondentů se domnívá, že střídavá péče není prospěšná pro dítě.

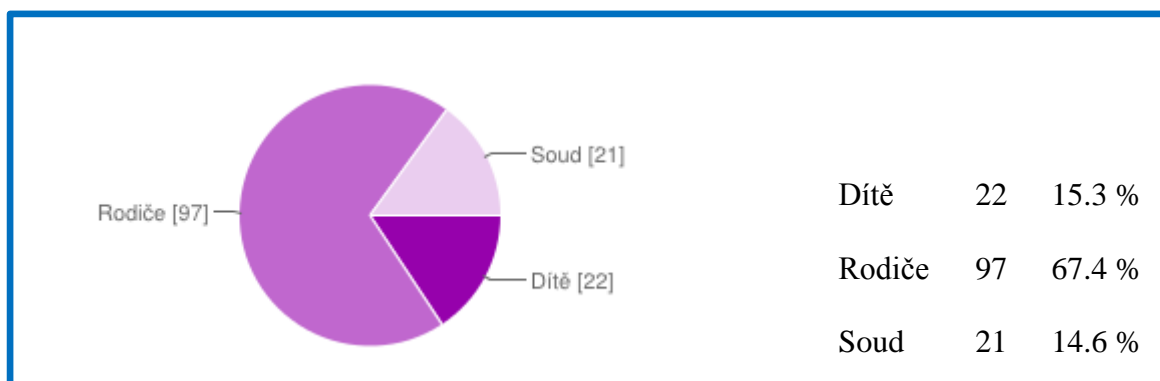
19. Jaký je podle Vás nejvhodnější interval při střídavé péči?

Graf 15 Interval

Otázka, která je velmi citlivá a rodiče na ni nemají lehkou odpověď. Lidé jsou zde pod tlakem, co je nejvhodnější pro dítě a zároveň logicky přemýšlí, jestli daný interval by zvládli oni sami. Není jednoduché se smířit s myšlenkou, že své milované dítě najednou nebudu mít 14 dní doma a nebudu jej moci vychovávat a prožívat s ním každodenní radosti i strasti. Zde je ale velmi důležité si uvědomit, že dítě má právo na oba rodiče, které bezesporu velmi miluje a nechávat si dítě jen sám pro sebe je velmi sobecké a kruté právě pro dítě. Odpověď na tuto otázku navíc ztěžuje situace, že jiný interval je vhodný pro malé děti a jiný pro děti vyššího věku. Zde nejvíce převažovala odpověď s týdenním intervalem tedy 36,1%.

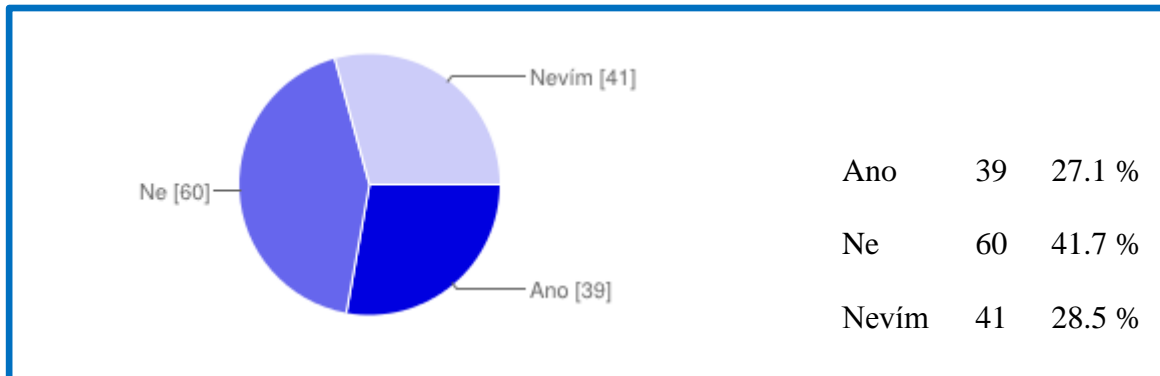
20. Kdo by měl prvotně určit interval při střídavé péči?

Graf 16 Určení intervalu

Opět lidé velmi jasně cítí potřebu dohody, bez které by žádná střídavá péče nemohla fungovat. Žádné rozhodnutí soudu nemůže zabezpečit, aby se byli rodiče schopni na základních věcech dohodnout. Z celkového počtu 140 dotazovaných na danou otázku je pro 97, aby se domluvili rodiče.

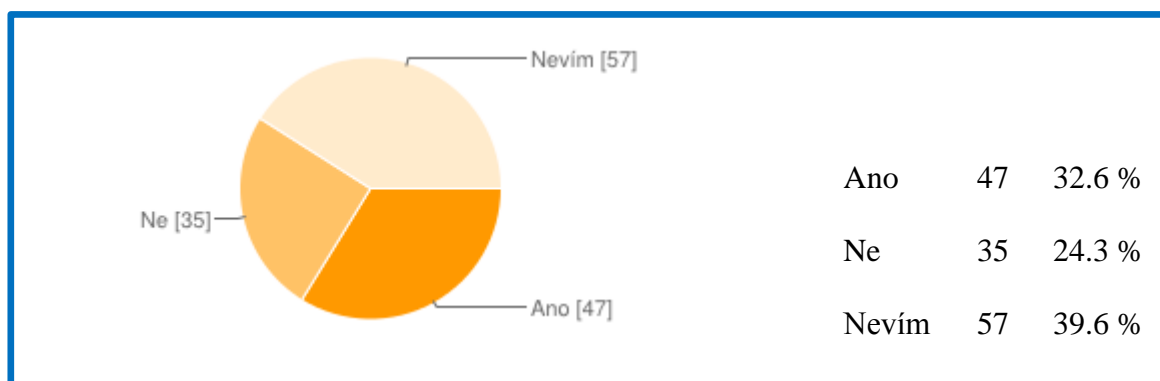
21. Platí podle Vás, čím mladší dítě, tím častější střídání?

Graf 17 Interval dle věku

Na tuto otázku nás velmi zaujala odpověď, kdy jsou lidé přesvědčeni, že s věkem dítěte nesouvisí délka střídání. Domníváme se, že dítě ve 4 letech není schopno zvládnout například měsíční interval střídání. Na rozdíl od něj, dítě ve věku 16 let bude naopak tento interval kvitovat s ohledem na své koníčky, zájmy a zázemí. U velmi malého dítěte by při delším odloučení zcela určitě docházelo k citovému strádání a odloučení od druhého rodiče.

22. Je střídavá péče v současné době podporována?

Graf 18 Podpora střídavé péče

Na danou otázku lidé nemají jednoznačnou odpověď a daný výsledek je dle našeho ovlivněn jednotlivými konkrétními zkušenostmi daných respondentů, případně lidí v jejich okolí. Celkem 39,6% respondentů nemají tušení o tom, zda je střídavá péče podporována. Dále 32,6% si myslí, že podporována je.

23. Víte, kolik % porozvodové péče končí střídavou péčí?

V této otázce bylo pouze 70 odpovědí. Nejvíce procent, respondenti uváděli okolo 10-25 %, celkový průměr všech odpovědí je 36%.

4.7.6 Závěr výzkumného šetření

Závěrem výzkumného šetření lze konstatovat, že do našeho výzkumu se zapojilo všech 144 oslovených respondentů, z čehož bylo 80 žen a 64 mužů. Věkový průměr odpovídajících se pohyboval mezi 25 – 35 lety, přičemž nejmladšímu bylo 15 let a nejstaršímu 57 let. Pokud se týká vzdělání, nejpočetnější skupinou byli lidé se středoškolským vzděláním, kteří byli ženatí či vdaní. Jednoznačně převažovali účastníci výzkumu, kteří mají děti a to 77,1%. Nejčastěji měli 2 děti a pocházeli z úplných rodin, přesně 111 respondentů. Zbývá část respondentů pocházející z neúplných rodin byla vychovávána v péči matky. Za pozornost stojí, že ani jeden z respondentů pocházející z neúplných rodin nebyl vychováván v péči otce. Pokud se týká ohledu na přání dětí, s kým a jak chtějí být po rozvodu rodičů, většina respondentů by na přání dětí brala ohled. Celkem 73 respondentů se vyjádřilo, že nejhůře snášejí rozvod rodičů děti do 10 let věku. Střídavou péči by preferovalo 52,8% rodičů, což ale nakonec vůbec nekorresponduje s faktickým stavem. Stejně tak se vyjádřilo 77,1% respondentů kladně na otázku, zda-li je schopen otec dát dětem stejnou a plnohodnotnou výchovu jako matka, přičemž ve skutečnosti většina matek je zásadně proti svěřování dětí do výhradní péče otce či je proti střídavé výchově. I tady se ukazuje rozpor mezi odpověďmi na otázky a na reálnou skutečnost kolikrát ovlivňovanou bouřlivými emocemi. Celých 81 respondentů se ztotožnilo se skutečností, že porozvodové jednání k otcům je zcela nerovnocenné s matkami. Je k zamyšlení, že 71,5% respondentů nezná žádné organizace, které by v této nelehké úloze pomáhaly otcům, a celých 119 respondentů jasně odpovědělo, že větší šance na získání dětí do své péče po rozvodu má jejich matka. Nejčastěji se lidé přikláněli k týdennímu intervalu střídání dětí při střídavé výchově, na které by se vždy rodiče měli předem domluvit. Respondenti si nemyslí, že čím je dítě mladší, tím by mělo být častější střídání a nejsou jednotní, zda-li je v současné době střídavá péče podporována.

4.8 Kvalitativní přístup ve výzkumné části

Pro kvalitnější a přesnější výsledky jsme zařadili i kvalitativní šetření, kde jako hlavní metodu jsme použili rozhovor. Cílem kvalitativního výzkumu je popsat zkoumanou oblast.

Na začátku výzkumu se vybírá téma a určí se základní výzkumné otázky. Tyto otázky se mohou během práce nadále modifikovat nebo doplňovat. Kvalitativní výzkum je z tohoto důvodu považován za emergentní či pružný typ výzkumu. Výzkumník pracuje přímo v terénu, během šetření se seznamuje a poznává nové lidi. Sběr dat s jejich analýzou probíhá současně a děje se tomu v delším časovém intervalu. (Hendl, 2005, s. 50)

4.8.1 Struktura rozhovoru

Ve výzkumu byla zvolena také technika strukturovaného rozhovoru. Strukturovaný rozhovor byl konkrétně určen pro psychology, učitele, právníky a pro rozvedené otce. Pro každého z nich, byly otázky odlišné. Každý rozhovor byl následně zaznamenán a přepsán do písemné podoby, vždy se souhlasem konkrétního odborníka či otce.

1. Výzkumné otázky pro psychologa:

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?
- Jaký je Váš názor na střídavou péči?
- V čem je střídavá péče prospěšná pro dítě?
- Zaznamenal/la jste ve své praxi i nějaká rizika?
- Jak pohlížíte na otce, který požádá o svěřeni dítěte do výhradní či střídavé péče?
- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

2. Výzkumné otázky pro učitele:

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?
- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?
- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?
- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?
- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

3. Výzkumné otázky pro právníka:

- Je naše zákonodárství rovnocenné vůči oběma rodičům?
- Cítíte to tak i ve Vaší praxi?
- Myslíte si, že jsou mezery v našich zákonech v porozvodové péči o dítě?
- Jsou dle Vás současní soudci střídavé péči naklonění?
- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?
- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?

4. Výzkumné otázky pro rozvedeného otce:

- V jaké péči máte děti?
- Proč jste se rozhodl pro danou péči? Případně o jakou péči jste usiloval?
- Souhlasila Vaše partnerka s danou péčí bez problémů?
- S jakými problémy jste se nejčastěji potýkal ze strany partnerky?
- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?
- Jak pohlížíte na danou situaci zpětně?
- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

4.8.2 Výběr účastníků výzkumu

Základním kritériem pro výběr vhodných účastníků byla skutečnost, že se s daným problémem či skutečností ve svém osobním či profesním životě již setkali.

Rozhovory byly koncipovány pro odborníky jako je psycholog, právník, učitel a také jeden z nejdůležitějších rozhovorů směřoval k samotným rozvedeným otcům. V závěru výběru účastníků byly 2 právníci, 2 rozvedení otcové, 3 psychologové a 7 učitelů. Nejvíce jsme se zaměřili na rozhovor s učiteli, jelikož se dané profesi chceme dále profesně věnovat.

4.8.3 Průběh výzkumného šetření - rozhovor

Rozhovory byly s účastníky uskutečněny od února 2015 do května 2015. Každý z nich měl možnost volnou formou se vyjádřit v rámci strukturovaných otázek, které umožňovaly komparaci s ostatními odborníky. Pro přehlednost jsme zaznamenávali rozhovory písemně, vždy se souhlasem respondenta a poté je přepsali do elektronické podoby pro lepší zpracování. Z jednotlivých rozhovorů byly vytvořeny souhrny a odhalené poznatky přiřazeny k cílům výzkumu.

4.8.4 Zpracování výzkumných dat

Druhou etapou byly okruhy otázek formou rozhovorů s jednotlivými odborníky. Všechny rozhovory byly uskutečněny individuálně s každým účastníkem a to konkrétně s psychologem, učitelem a právníkem. Každému danému odborníkovi byly kladeny rozdílné otázky dle jeho odbornosti a zaměření tak, abychom získali co možná nejpřesnější názory z různých úhlů pohledů. Každému odborníkovi bylo kladeno vždy 6 otázek. Všechny rozhovory byly poměrně náročné, jak z hlediska času, tak odbornosti. Průměrná délka rozhovorů byla přibližně 60 - 90 minut a odpovědi byly velmi fundované a přínosné pro mou práci.

4.8.5 Výsledky rozhovorů a jejich analýza

V závěru diplomové práce se zabýváme vyhodnocováním strukturovaného rozhovoru. Na konci (Příloha 2) uvádíme celkové rozhovory s účastníky.

Celkem ze 14 účastníků, byli 3 účastníci psychologové. Všem třem psychologům byly položeny stejné otázky. Na otázku „**Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?**“ odpověděli téměř shodně. *„Otec ani matka jako samostatní jedinci nejsou schopni dát dítěti plnohodnotnou výchovu. Vždy tam hodně chybí. Dítě potřebuje stejným dílem oba rodiče.“* (psycholog 1) *„Určitě může, stejně tak, jako matka může někdy totálně selhat. To vždy záleží na konkrétním jedinci a situaci.“* (psycholog 2) Z toho vyplývá důležitost obou rodičů ve výchově dítěte. U další otázky „**Jaký je Váš názor na střídavou péči?**“ byly reakce poněkud odlišné *„Jsem přesvědčena, že hlavním faktorem úspěšnosti je zde postoj rodičů vůči sobě navzájem a vůči své rodičovské roli. Aby uměli oddělit své nezdařené partnerství od rodičovské úlohy, a v tomto smyslu „ctili“ jeden druhého jako toho jediného správného otce/matku pro jejich společné dítě. V této atmosféře je pak zvládání jakýchkoliv komplikací a rizik vždy jednodušší a jiné.“* (psycholog2), další odpověď *„Podle mého názoru je to problematický nápad. Původní*

myšlenka, že děti zůstanou v bytě, kde žily a rodiče se u nich budou střídat – se u nás nerealizuje. Stěhování dětí je špatně. Žádný dospělý by to nevydržel.“ (psycholog 1) je proti střídavé péči.

Zajímalo nás také, zda je střídavá péče prospěšná pro dítě. „**V čem je střídavá péče prospěšná pro dítě?**“ Psycholog 1 uvedl, že střídavá péče má své výhody „*Udržení bezprostředního kontaktu s oběma rodiči*“, dále psycholog 3 uvedl „*Za předpokladu, že rozvedení rodiče jsou schopí se domluvit a jednat v zájmu dítěte, dodržovat řád, na který je dítě zvyklé, spíše by měl být stejný v obou domácnostech, komunikovat spolu bez záští a negativních emocí, tak tento typ výchovy může být prospěšný pro určitý typ dětí, které jsou schopni lehce adaptovat se na změny. Přínos spočívá v tom, že emoční pouto, pokud bylo vytvořeno mezi rodičem a dítětem, se nepřeruší.*“, dále poslední účastník uvádí „*Prospěšná je určitě v tom, že dítě má možnost vyváženého „bytí“ s oběma rodiči a odpadá takový ten syndrom, kdy např. otec funguje na víkendy, výlety, dovolí dětem mnohdy víc, než by si mohl „dovolit“ při průběžném fungování a těžko se to pak kloubí s každodenním přístupem matky. Může tak zažívat různé vzory, různé rodiny, podoby fungování.*“ (psycholog2).

Velmi diskutované téma bylo na otázku: „**Zaznamenala jste ve své praxi i nějaká rizika?**“ psycholog 1 uvádí „*Únava dětí, nezakotvenost, dokonce ve škole nefungují v pondělí (po střídání prostředí), až v úterý se zklidní*“ kdežto psycholog 2 i přes uvedená rizika poukazuje na střídavou péči, jako dobrou variantu s tím, že je stále co zlepšovat. „*Domnívám se, že v našich podmínkách je stále co zlepšovat a že by to chtělo především vylepšit systém práce s rodiči, kteří mají dítě ve střídavé péči, aby měli nějakou komplexní podporu a odborného průvodce na této cestě, protože komplikace a rizika se mohou vyskytnout všude, ale jako vše, je to proces a všechno je zapotřebí řešit. Jak už jsem se zmínila výše, podle mě jde hlavně o to, jak se k tomu staví rodiče a jak jsou schopni spolupracovat, nebo vnímat vůbec toho druhého rodiče. Pokud je toto v harmonii, pak je i střídavá péče pro dítě určitě dobrou variantou. Záleží tu na mnoha okolnostech, a proto bych znova zdůraznila, že je zapotřebí komplexní péče a doprovod rodičů i už při rozhodování, jaký typ péče zvolit. Samozřejmě pokud jsou rodiče proti sobě negativně naladěni, tak to pro dítě nebude asi zrovna příjemné.*“ Je zde vidět patrná náklonost pro střídavou péči, další odpověď na tuto otázku opověděl psycholog 3 přímo ze své zkušenosti z praxe „*Ano, děti s rigidní psychikou hůře adaptují jakékoliv změny, pro ně je těžké se přizpůsobit nové situaci. Pro tyto děti střídavá péče může mít velmi negativní dopad. Můžeme se potýkat s častými projevy paličatosti, tvrdohlavosti,*

uzavření se do sebe, dítě může mít agresivní projevy s elementy sadismu. Po zdravotní stránce se mohou objevovat zažívací potíže.“, poté také uvedl, že pokud se rodiče chtějí domluvit, tak rizika jsou minimální.

„Jak pohlížíte na otce, který požádá o svěření dítěte do výhradní péče či střídavé péče?„, jedna z dalších otázek, která uvádí dva odlišné pohledy, a to otec, který má zájem o péči dítěte a otec, který se snaží snížit roli matky.“ *Nedá se zobecnit – někdy je to nutnost, protože matka nefunguje, někdy, je to spíš snaha prezentovat vlastní „otcovství“, snížit roli matky.*“(psycholog 1), *„Tak myslím si, že buďto je to hodně uvědomělý rodič, který prostě jen chce plně realizovat svou rodičovskou roli a chce být aktivním otcem, aby mohl poskytnout svému dítěti, co dítě potřebuje a otec mu chce dát. V ojedinělých případech to můžou možná být i otcové, kteří takto chtějí „bojovat“ s bývalou partnerkou, ale to je vždy na individuálním posouzení*“(psycholog 2) *„Důležitý je motiv. Snaha otce dat dítěti vše potřebné pro jeho správný vývoj, rozvíjet talenty dítěte, vést ho, směřovat a podporovat v tom, co dítě baví a taky uchovat důstojný vztah s matkou dítěte zaslouží můj obdiv*“(psycholog 3).

Poslední a snad nejvíce diskutovanou otázkou **„Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?“** psychologové spíše uvádějí, že nemají negativní zkušenosti či nemají s tímto zkušenosti vůbec. Psycholog 2 uvádí *„S tímto bohužel nemám osobní zkušenosti, takže nemůžu soudit. Ale předpokládám, že to je jako všude, najdou se dobře naladěné až „osvícené“ empatické pracovnice, se kterými není problém a dobře se spolupracuje a jistě se ještě dnes najde i hodně sociálních pracovníků s mnoha předsudky či stereotypy, se kterými to asi otcové nebudou mít jednoduché.*“, psycholog 3 uvádí *„Nemám zkušenosti s negativním postojem sociálního pracovníka vůči otcům.*“ Avšak při rozhovoru zazněly určité domněnky či příběhy, které zaslechl ve své praxi. *„Znám pár soc. pracovníků, které jsou neutrální a spravedlivé, ale někdy ne. Někdy je preferují před matkou, jindy je předem odepíšou. Pokud je to takhle vidět, je to spíš problém té paní.*“(psycholog1).

4.8.6 Závěr výzkumného šetření

Rozhovory ve výzkumné části mé diplomové práce probíhaly ve čtyřech rovinách. Rozhovory s psychology, právníky, učiteli a dále s rozvedenými otci, kteří se setkali s dětmi v porozvodové střídavé péči. Každý z rozhovorů měl strukturované otázky. Výsledky tedy mohu komparovat.

- **Rozhovory s psychology**

V rámci rozhovorů s psychology jsme se zaměřovali na názor v rámci role otce a výchovy, střídavé péče a postoji k otcům v jednání odborů sociálně právní ochrany dětí. Odborníci shodně uvádějí, že otec i matka mohou dát plnohodnotnou výchovu, ale vždy záleží na konkrétním případě. Paušalizace tedy není možná a je potřeba přistupovat k problematice individuálně a s nadhledem.

Střídavou péči ovšem již vnímají jinak. Vyhodnocují ji problematickou právě v okamžiku, kdy oba bývalí partneři své zájmy staví nad zájmy dítěte. Jeden z odborníků uvádí i příklad, že „*ani dospělý by nevydržel takové tempo stěhování.*“

Můžeme tedy shrnout, že střídavá péče ano, ale je nutné si být vědom i rizik a pracovat s nimi. Ať už náročnost střídání pro dítě nebo vývoj komunikace mezi rodiči. Role sociálních pracovníků na městských úřadech pak odborníci vidí kladně, ovšem při zachování přísné neutrality vztahu k rodičům.

- **Rozhovory s učiteli**

V oblasti rozhovorů s učiteli mohu plyně komparovat otázku na názor o střídavé péči. Pouze ve dvou případech se objevuje právě riziko špatné komunikace mezi rodiči a také to, že „*dítě pak nemá zakotvený pojem domov*“. Psychologové a učitelé se tedy shodují, že střídavá péče ano, ale je potřeba pracovat s rodiči.

U otázky plnohodnotné výchovy ze strany otce, respondenti uvádějí, že nedělají rozdíl mezi výchovou otce a matky. V jednom případě se objevu i názor, že je lepší otcovská výchova, protože dítěti může přinést nejen lásku, ale i lepší finanční zajištění. Opět záleží, ale na povaze otce.

Všichni účastníci odpověděli také, že pokud jsou partneři rozvedeni, setkávají se pouze s tím, že dítě má v péči matka nebo došlo k dohodě (ne střídavá péče). Na tomto faktu můžeme jasně ukázat, že i když je péče otce pro učitele důležitá, v praxi se s tímto vůbec neseťkávají.

- **Rozhovor s právníkem**

Z provedeného rozhovoru jasně vyplývá, že každý ze soudců řídí svá jednání jinak a na základě zevšeobecňovaných posudků. Např. že děti do 6 let více inklinují k matce. Z jeho praxe ovšem také vyplývá, že o výhradní nebo střídavou péči otcové velký zájem nejeví. Současný systém má dle něj právě mezery ve zjišťování potřebných informací, v motivaci obou rodičů a uvádí jako model do budoucna formu postupných dohod zaváděných v Německu.

- **Rozhovor s otci**

Otcové s dětmi ve střídavé péči shodně uvádějí, že dohoda s bývalou partnerkou i soudem byla obtížná. Setkali se s neochotou ke kompromisům ze strany matek i částečně zkosnatělým systémem přidělování do péče, kde v jednom případě pomohla až sociální služba v místě bydliště. Střídavá péče, ač jí dosáhli, nesla další rizika a to ze začátku komplikace pro děti a vyrovnáním se s danou situací.

Jeden z otců navrhuje i model střídavé péče v jedné domácnosti za stanovených nekonfliktních podmínek, do vyřešení majetkových poměrů rodičů a zajištění rovných podmínek u obou. Zde pak mohou dokázat svůj zájem na řešení situace ve prospěch dítěte- stejně jak to uvádí jedna z psychologek: aby stěhování bylo na straně rodičů, ne dětí.

ZÁVĚR

Rodina jako instituce prošla v průběhu času obrovským vývojem a doznala spousty změn. V dřívějších dobách byla rodina téměř posvátná a manželský svazek měl v mnohých případech náboženský podtext. Postupem času docházelo k uvolňování sociálního vnímání rodiny, ženy se čím dál více zapojovaly do pracovního procesu a otec ztrácel svou vedoucí úlohu. Ještě v předválečných a válečných dobách měl v rodině otec jednoznačně vůdčí postavení a téměř jediné rozhodovací slovo. Pojem rozvod byl tabu a z náboženského pohledu i ze sociálních důvodů nebyl téměř možný. V 60.-70. letech minulého století nastal zásadní zlom v postavení žen při zapojování se do pracovního procesu a nastal i nárůst rozvodů, které společnost pomalu začínala akceptovat. Otec byl ovšem pořád vnímán jako živitel rodiny a existovala prakticky jediná porozvodová péče o dítě a to svěřování dětí do výhradní péče matky. Otec byl zcela odsunut stranou a jeho styk s dítětem byl omezen na víkendové návštěvy, při kterých otec zcela logicky nebyl schopen dítěti nabídnout výchovnou rodičovskou roli.

Ve své diplomové práci jsme se chtěli zaměřit především na porozvodovou výchovu dětí z pohledu otce a pokusit se najít odpovědi na nejpálčivější otázky s tímto tématem spojené. I v současné době totiž bohužel i nadále převládá soudní praxe, kdy děti jsou ve většině případů svěřovány do výhradní péče matky. Soudci jsou neustále velmi konzervativní při rozhodování o porozvodové péči o děti i přes skutečnost, že v roce 1998 byl zásadním způsobem novelizován zákon o rodině, který přinesl nové možnosti porozvodové péče o děti a to společnou a zejména střídavou výchovu. Tyto nové typy výchovy daly oběma rodičům stejné možnosti, povinnosti i práva podílet se stejnou měrou na výchově svých dětí a podílet se na jejich zdravém psychickém rozvoji. Skutečnost je ovšem taková, že ve společnosti neustále převládá vůči daným typům výchovy velká skepse a nedůvěra i přes to, že odborníci se ke střídavé péči přiklání a doporučují ji. Neexistuje zde žádná relevantní studie, která by poukazovala na škodlivost či nevhodnost střídavé péče. Vše, co se kolem střídavé péče děje, je zatíženo předsudky a neopodstatněnými výpady. Při střídavé výchově je kladen velký důraz zejména na osobnost rozvedených rodičů a jejich schopnost spolu i nadále vzájemně komunikovat a řešit nastalé problémy a starosti spojené s jejich dětmi.

V diplomové práci jsme chtěli zejména zdůraznit nesprávnou skutečnost, že otec je v reálném životě po rozvodu ve většině případů pasován do role živitele bez zásadní možnosti výchovně ovlivňovat rozvoj svých dětí. I když se střídavá péče pomalu ale jistě

zabydluje v soudní praxi, bude dle našeho názoru trvat ještě poměrně dlouhou dobu, než ji soudci i společnost budou plně akceptovat a ztotožní se s ní.. V poslední době změně daného trendu nahrává i skutečnost, že se čím dále více otců bouří a je plně rozhodnuto za svá práva bojovat, ať už u našich soudů či v případě neúspěchu i u evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

V části diplomové práce jsme se proto také zaměřili na takzvaný syndrom zavrženého rodiče a Cochemský model. Snažili jsme se zde vysvětlit, jak nevhodná může pro dítě být výchova pouze matkou, kdy otec postupně ztrácí se svým dítětem kontakt jak fyzický tak citový, dochází zde k postupnému citovému odloučení a jak významná a nezastupitelná je role otce ve výchově každého dítěte. Otec by měl být určitým vzorem a dítě by o tuto možnost být vychováváno také otcem nikdy nemělo přijít.

Při výzkumu samém pro nás bylo velmi podnětné slyšet názory jednotlivých odborníků z praxe, ať už to byli pedagogové, psychologové, právníci či učitelé. Velmi nás zajímaly jejich postoje a nestranné názory na současný stav a vývoj. Jejich pohledy na danou problematiku, na kterou samozřejmě nikdy nebude existovat nějaký jednotný ideální model. Každý případ sám o sobě je vždy velmi individuální, citlivý a právě s ohledem na děti by se ke každému rozvodu a následné péči mělo přistupovat s co možná největší obezřetností. Všichni účastníci této ne úplně veselé a pohodové etapy života by měli mít vždy a jenom na mysli zájmy dětí, protože tyto danou situaci nezavinily a vždy jsou v dané věci jakýmsi nedobrovolnými rukojmími. Děti milují vždy oba rodiče a nechápou jejich roztržky, které končí rozvodem. Nechápu, proč rodiče již spolu nedokáží žít a bohužel v mnohých případech obviňují z celé věci sami sebe. Mají pocit, že za celou situaci mohou právě ony a že dané problémy souvisí například s jejich chováním. Je právě na nás dospělých rodičích, abychom se maximálně snažili je ochránit před těmito problémy a toto pro ně už tak velmi obtížné období se jim snažili ulehčit.

Doufáme, že tato diplomová práce pomůže k zamyšlení se nad daným velmi složitým problémem, že dá mnohým otcům impuls bojovat za svá práva, bojovat za své děti, za možnost je vychovávat a intenzivně je milovat. Věříme, že dá matkám určitý pohled na danou věc, uvědomí si velmi důležitou a nezastupitelnou roli otce ve výchově svých dětí a že všichni dohromady dokáží v sobě potlačit ty velmi ošklivé lidské vlastnosti jako je pomsta, nenávisť a zloba a v zájmu svých dětí budou schopni spolu i nadále racionálně komunikovat a tím zajistí svým dětem krásné dětství a připraví je plnohodnotně do života. Nás osobně tato diplomová práce velmi obohatila, i když teď pevně věříme, že žádný z výše uvedených problémů nebudeme muset ve svém

rodičovském životě nikdy řešit. Ukázala nám a dala pohled do dětských duší, dala nám okusit někdy až neuvěřitelnou bezmoc otců bojující za svá práva a ukázala nám někdy až tvrdohlavé postoje některých matek, které mají na mysli než-li blaho svého dítěte pomstu svým partnerům. Věříme, že postupem času a generačním vývojem dojde i v naší soudní a sociální praxi k výraznému posunu a bude střídavá výchova uplatňovaná ve větší míře ku prospěchu dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BALLNIK, Peter. *Otcem i po rozvodu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 255 s. ISBN 978-80-262-0150-2.

BERGER, Maurice a Isabelle GRAVILLON. *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit cítění dítěte a jak mu pomoci*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 131 s. ISBN 978-80-7367-843-2.

BIDDULP, S. přeložila Neckářová E., *Tajemství výchovy šťastných dětí*, Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-334-X

BOWLBY, John. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 356 s. ISBN 978-80-7367-670-4.

BRAUN, Richard, Dana MARKOVÁ a Jana NOVÁČKOVÁ. *Praktikum školní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 214 s. ISBN 978-80-262-0176-2.

GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009, 280 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2390-7.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2000

CHVÁLA, Vladislav a Ludmila TRAPKOVÁ. *Rodinná terapie a teorie jin-jangu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 247 s. ISBN 978-80-7367-391-8.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 231 s. ISBN 978-80-7367-644-5.

LEMAN, Kevin. *Sourozenecké konstelace*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012, 223 s. ISBN 978-80-7367-866-1.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál 2000., ISBN 978-80-262-0519-7

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 223 s. Knižnice psychologické literatury. ISBN 8004252362.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994, 98 s. Rádci pro rodiče a vychovatele.

MATĚJČEK, Zdeněk a Jarmila KLÉGROVÁ. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Vyd. 2., aktualiz. a upr., V Portálu 1. Praha: Portál, 2011, 342 s. ISBN 978-80-262-0000-0.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství 1993, ISBN: 80-86429-19-9

MINUCHIN, Salvador. *Rodina a rodinná terapie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 231 s. ISBN 978-80-262-0371-1.

NOVÁK, Tomáš. *Střídavá péče o dítě: zájem dítěte především*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 167 s. ISBN 978-80-262-0342-1.

NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 144 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1449-3.

NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 144 s. ISBN 9788024741109.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 219 s. ISBN 978-80-262-0217-2.

TRAPKOVÁ, Ludmila a Vladislav CHVÁLA. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 227 s. ISBN 80-7178-889-9.

Elektronické zdroje:

Autor neznámý. Typy rodin. In: www.studentske.cz [online]. Místo: Neuvedeno [vid. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.studentske.cz/2007/08/typy-rodin.html>

Autor neznámý, Druhy úpravy poměrů, In www.iustin.cz, [online]. [vid. 10.3.2015]
Dostupné z <http://www.iustin.cz/art.asp?art=38>

Autor neuveden, Důsledky výlučné péče jednoho rodiče, [online]. [vid. 10.3.2015]
Dostupné: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/dusledky-vylucne-pece-jednoho-rodice/syndrom-zavrzeneho-rodice.html>).

Autor neznámý, Stanovisko k dotazu, In. www.iustin.cz [online]. [vid. 10.3.2015]
Dostupné z <http://www.iustin.cz/art.asp?art=126>

Autor neznámý, Co je Cochemský model / Cochemská praxe?, [online]. [vid. 10.3.2015]
<http://cochem.cz/index.php/co-to-je/co-je-cochemsky-model>

DUDOVÁ, HASTRMANOVÁ, Otcové, matky a porozvodová péče o děti [online]. [vid. 10.3.2015] Dostupné z file:///C:/Users/dell/Downloads/258_ss_07_07.pdf

KLIMEŠ, J., Odpověď panu Biskupovi, In: klimes.mysteria.cz [online]. Místo:
Neuvedeno [vid. 10.3.2015]. Dostupné z http://klimes.mysteria.cz/clanky/teologie/radkovsky_odpoved.htm

Kolektiv autorů. Rodinné právo. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz [online]. Místo:
Neuvedeno [vid. 10.3.2015]. Dostupné
z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne/>

Kolektiv autorů, Rodičovství, In: www.mpsv.cz [online]. Místo: Neuvedeno [vid. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/scripts/clanek.asp?lg=1&id=5942>

Kolektiv autorů, Rozvod, In: www.bezplatnapraviporadna.cz [online]. [vid. 10.3.2015]
Dostupné <http://www.bezplatnapravniporadna.cz/online-zdarma/component/content/article/90/3182-rozvod-manzelstvi-a-vse-o-nem.html>

TRAMPOTOVÁ, O., Až se rozvedeme táta zmizí, In. www.psychologie.cz [online].
[vid. 20.3.2015] Dostupné z <http://psychologie.cz/az-se-rozvedeme-tata-zmizi>

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vývoj podílu neúplných rodiny s dětmi	11
Obrázek 2 Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou	12
Obrázek 3 Křivky přežití všech partnerských vztahů delších než rok.....	14
Obrázek 4 Roční počet rozvodů.....	19
Obrázek 5 Porozvodová péče	22
Obrázek 6 Pohled na střídavou péči	24
Obrázek 7 Tabulka výpočet výživného	27
Obrázek 8 Diagnostická kritéria SZR.....	29
Obrázek 9 Schéma SZR.....	31
Obrázek 10 Cochemský model	32

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Cíle výzkumu.....	35
-----------------------------	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Pohlaví.....	40
Graf 2 Vzdělání.....	41
Graf 3 Děti	42
Graf 4 Spokojenost s danou péčí	43
Graf 5 Úplná či neúplná rodina.....	43
Graf 6 Péče.....	44
Graf 7 Přání dítěte.....	44
Graf 8 Negativní reakce dítěte	45
Graf 9 Plnohodnotná výchova	46
Graf 10 Porozvodové jednání	46
Graf 11 Organizace.....	47
Graf 12 Současná soudní praxe	47
Graf 13 Střídavá péče	48
Graf 14 Střídavá péče pro dítě	48
Graf 15 Interval.....	49
Graf 16 Určení intervalu	50
Graf 17 Interval dle věku	50
Graf 18 Podpora střídavé péče.....	51

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazníkové šetření – dotazník	70
Příloha 2 Celé rozhovory s jednotlivými respondenty.....	75

Příloha1 Dotazníkové šetření – dotazník

DOTAZNÍK K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Jmenuji se Monika Hadašová a jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci, oboru Učitelství pro 1. stupeň základních škol a speciální pedagogiky a tento dotazník je součástí mé diplomové práce na téma „Výchova dětí z pohledu otců“

Ve své práci bych ráda zjistila, zda je současný systém ve výchově dětí rovnocenný k oběma rodičům a zjistit pohled veřejnosti na výchovu dětí otcem.

Ráda bych Vás požádala o spolupráci a prosím o pravdivé vyplnění. Zvolenou odpověď zatrhněte, nebo vyplňte požadované odpovědi. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze k účelům výše uvedeným.

Děkuji za ochotu a Váš čas.

1. Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

2. Váš věk?

_____

3. Vaše vzdělání?

- ZŠ
- SŠ
- VŠ
- Jiné: _____

4. Váš rodinný stav?

- Svobodná/svobodný
- Vdaná/ženatý
- Rozvedená/rozvedený
- Vdova/vdovec
- Družka/druh

5. Máte děti?

Ano počet: _____

Ne

6. Pokud máte děti a jste rozvedený/rozvedená :

V jaké péči máte děti? (+interval)

7. Souhlasíte s danou péčí?

Ano

Ne

8. Z jaké rodiny pocházíte?

Úplná

Neúplná

9. Pokud z neúplné rodiny: V jaké péči?

Matky

Otce

Obou rodičů, střídavá péče

Jiná:

10. Je pro Vás v případě navrhování porozvodové péče důležité přání dítěte?

Ano, vždy

Ne

Někdy, když tomu rozumí

11. V kolika-ti letech nejvíce děti negativně reagují na rozvod?

do 5 let

do 10 let

do 15 let

12. Jaký druh porozvodové péče považujete za nejvhodnější pro dítě?

- Svěření do výhradní péče matky
- Svěření do výhradní péče otce
- Střídavá péče
- Nevím

13. Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

- Ano
- Ne
- Nevím
- Jiné tvrzení:

14. Je podle Vás nynější porozvodové jednání k otcům rovnocenné s matkou?

- Ano
- Ne
- Nevím

15. Znáte nějaké organizace, které pomáhají otcům při uplatnění práv?

- Ne
- Ano (pokud ANO – JAKÉ?)

16. Kdo si myslíte, že při současné soudní praxi má větší šanci získat dítě do své péče?

- Matka
- Otec
- Oba rodiče

17. Co pro Vás znamená pojem “střídavá péče“?

- Dobrá věc pro dítě
- Není vhodná pro dítě
- Záleží na situaci
- Jiné tvrzení na střídavou péči:

18. Vnímáte střídavou péči jako prospěšnou pro dítě?

- Vždy
- Když se domluví rodiče
- Není prospěšná

19. Jaký je podle Vás nejvhodnější interval při střídavé péči?

- Týdenní interval
- Čtrnáctidenní interval
- Měsíční interval
- Jiný interval :

20. Kdo by měl prvotně určit interval při střídavé péči?

- Dítě
- Rodiče
- Soud

21. Platí podle Vás, čím mladší dítě, tím častější střídání?

- Ano
- Ne
- Nevím

22. Je střídavá péče v současné době podporována?

Ano

Ne

Nevím

23. Víte kolik % porozvodové péče končí střídavou péčí?

_____

Příloha 2 Celé rozhovory s jednotlivými účastníky

1. rozhovory s psychologem

Rozhovor s psychologem 1

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

Otec ani matka jako samostatné jedinci nejsou schopni dát dítěti plnohodnotnou výchovu. Vždy tam hodně chybí. Dítě potřebuje stejným dílem oba rodiče.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Podle mého názoru je to problematický nápad. Původní myšlenka, že děti zůstanou v bytě, kde žily a rodiče se u nich budou střídát – se u nás nerealizuje. Stěhování dětí je špatně. Žádný dospělý by to nevydržel.

- V čem je střídavá péče prospěšná pro dítě?

Udržení bezprostředního kontaktu s oběma rodiči.

- Zaznamenala jste ve své praxi i nějaká rizika?

Únava dětí, nezakotvenost, dokonce ve škole nefungují v pondělí (po střídání prostředí), až v úterý se zklidní.

- Jak pohlížíte na otce, který požádá o svěření dítěte do výhradní péče či střídavé péče?

Nedá se zobecnit – někdy je to nutnost, protože matka nefunguje, někdy, je to spíš snaha prezentovat vlastní „otcovství“, snížit roli matky.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

Znám pár soc. pracovníků, které jsou neutrální a spravedlivé, ale někdy ne. Někdy je preferují před matkou, jindy je předem odepíšou. Pokud je to takhle vidět, je to spíš problém té paní.

Rozhovor s psychologem 2

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

Určitě může, stejně tak, jako matka může někdy totálně selhat. To vždy záleží na konkrétním jedinci a situaci.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Jsem přesvědčena, že hlavním faktorem úspěšnosti je zde postoj rodičů vůči sobě navzájem a vůči své rodičovské roli. Aby uměli oddělit své nezdařené partnerství od rodičovské úlohy, a v tomto smyslu „ctili“ jeden druhého jako toho jediného správného otce/matku pro jejich společné dítě. V této atmosféře je pak zvládání jakýchkoliv komplikací a rizik vždy jednodušší a jiné.

- V čem je střídavá péče prospěšná pro dítě?

Prospěšná je určitě v tom, že dítě má možnost vyváženého „bytí“ s oběma rodiči a odpadá takový ten syndrom, kdy např. otec funguje na víkendy, výlety, dovolí dětem mnohdy víc, než by si mohl „dovolit“ při průběžném fungování a těžko se to pak kloubí s každodenním přístupem matky. Může tak zažívat různé vzory, různé rodiny, podoby fungování.

- Zaznamenala jste ve své praxi i nějaká rizika?

Domnívám se, že v našich podmínkách je stále co zlepšovat a že by to chtělo především vylepšit systém práce s rodiči, kteří mají dítě ve střídavé péči, aby měli nějakou komplexní podporu a odborného průvodce na této cestě, protože komplikace a rizika se mohou vyskytnout všude, ale jako vše, je to proces a všechno je zapotřebí řešit. Jak už jsem se zmínila výše, podle mě jde hlavně o to, jak se k tomu staví rodiče a jak jsou schopni spolupracovat, nebo vnímat vůbec toho druhého rodiče. Pokud je toto v harmonii, pak je i střídavá péče pro dítě určitě dobrou variantou. Záleží tu na mnoha okolnostech, a proto bych znova zdůraznila, že je zapotřebí komplexní péče a doprovod rodičů i už při rozhodování, jaký typ péče zvolit. Samozřejmě pokud jsou rodiče proti sobě negativně naladěni, tak to pro dítě nebude asi zrovna příjemné.

- Jak pohlížíte na otce, který požádá o svěřeni dítěte do výhradní péče či střídavé péče?

Tak myslím si, že buďto je to hodně uvědomělý rodič, který prostě jen chce plně realizovat svou rodičovskou roli a chce být aktivním otcem, aby mohl poskytnout svému dítěti, co dítě potřebuje a otec mu chce dát. V ojedinělých případech to můžou možná být i otcové, kteří takto chtějí „bojovat“ s bývalou partnerkou, ale to je vždy na individuálním posouzení.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

S tímto bohužel nemám osobní zkušenosti, takže nemůžu soudit. Ale předpokládám, že to je jako všude, najdou se dobře naladěné až „osvícené“ empatické pracovnice, se kterými není problém a dobře se spolupracuje a jistě se ještě dnes najde i hodně sociálních pracovníků s mnoha předsudky či stereotypy, se kterými to asi otcové nebudou mít jednoduché.

Rozhovor s psychologem 3

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

V potenciálu ano, pokud je to vyzrálá osobnost bez psychických poruch a závislostí.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Střídavá péče může být prospěšná, ale také může mít negativní dopad na psychiku dítěte a jeho správný vývoj. Vše je velmi individuální.

- V čem je střídavá péče prospěšná pro dítě?

Za předpokladu, že rozvedené rodiče jsou schopní se domluvit a jednat v zájmu dítěte, dodržovat řád, na který je dítě zvyklé, spíše by měl být stejný v obou domácnostech, komunikovat spolu bez záští a negativních emocí, tak tento typ výchovy může být prospěšný pro určitý typ dětí, které jsou schopní lehce adaptovat změny. Přínos spočívá v tom, že emoční pouto, pokud bylo vytvořeno mezi rodičem a dítětem se nepřerušuje.

- Zaznamenala jste ve své praxi i nějaká rizika?

Ano, děti s rigidní psychikou hůře adaptují jakékoliv změny, pro ně je těžké se přizpůsobit nové situaci. Pro tyto děti střídavá péče může mít velmi negativní dopad. Můžeme se potýkat s častými projevy paličatostí, tvrdohlavosti, uzavření se do sebe, dítě může mít agresivní projevy s elementy sadismu. Po zdravotní stránce se mohou objevovat zažívací potíže.

- Jak pohlížíte na otce, který požádá o svěření dítěte do výhradní péče či střídavé péče?

Důležitý je motiv. Snaha otce dat dítěti vše potřebné pro jeho správný vývoj, rozvíjet talenty dítěte, vest ho, směřovat a podporovat v tom, co dítě baví a taky uchovat důstojný vztah s matkou dítěte zaslouží můj obdiv.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

Nemám zkušenosti s negativními postojem sociálních pracovníku vůči otcům.

2. rozhovory s učiteli

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Převážně nevidím rozdíl, často je ovšem oficiálně rodina neúplná, i když se na výchově podílí oba rodiče. (Nebyl realizován sňatek jako úřední akt) Neúplná rodina = v současnosti téměř běžná.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Nikoliv neúplnou rodinou ale tehdy, když ebeny. Předchozí soužití rodičů bylo problémové. Bývají déle v družině, náročnější organizace času pokud pečuje jen jeden rodič.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

V péči matky.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Ve výchovné oblasti není otec „ horší“ než matka.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Samotným otcem? Pokud skutečně vychovávat chce a není to jen opozice proti matce – má stejné předpoklady. Dobrý otec dobře, špatný špatně, shodně jako matka.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Častěji se setkávám s nevýhodou při střídavé péči. Jen osobnostně kvalitní rodiče ji zvládají ve prospěch dítěte.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Záleží, jak to mají doma srovnané mezi sebou.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Pokud je nesoulad v rodině znatelný, pak se projevuje neklidem.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

S matkou.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Určitě ano, od určitého věku.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Je důležité, aby dítě mělo mužský vzor.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

V případě, že se dokáží domluvit rodiče na systému pro dítě nejvhodnější, pak je to určitě výborné, záleží na typu dítěte.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Vnímám ho stejně jako ostatní žáky, jen vím, že bude potřebovat větší podporu.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Dítě vyžaduje více podpory, má větší problémy. Častěji na sebe nějakým způsobem upozorňuje.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

Většinou v péči u matky.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Ano, ale záleží na to, o jakého otce se jedná.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Je-li neúplná rodina, mám spíše zkušenostmi s otci, kteří se buď nezajímají, nebo se o dítě přetahují. Na dítě pak mají většinou negativní dopad. Ale také znám otce, kteří se více starají o dítě, než matka.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Nejsem zastávce střídavé péče. Dítě musí mít své místo, domov a tak stále cestuje a stále se hledá. Většinou mají rodiče i jiný pohled na výchovu a tím také vzniká problém.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Jako každé jiné dítě s jeho klady i zápory. Nemyslím si, že by vyrůstání v neúplné rodině dítěti nějak zvlášť ubližovalo. Je spousta úplných rodin – nefunkčních, které mají na výchovu dítěte mnohem horší vliv.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Pokud je situace „čerstvá“ a rodiče jsou od sebe chvíli, tak je na dítěti vidět trochu nejistota. Stalo se mi to v praxi u žákyně 1. ročníku. Čekala jsem, co řekne sama a snažila jsem se reagovat s pochopením, atd. Jinak dítě zvyklé vyrůstat v neúplné rodině od malička jsem v praxi učitele nezažila.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

Nevím – nemám zkušenost z praxe. Učila jsem (2 roky) na vesnické malotřídní škole, kde fungovaly úplné rodiny.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu?

Myslím, že určitě. Mnoho otců se už snaží s výchovou dětí více než tomu bylo v předchozích generacích.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

I samotný otec může dítěti plnohodnotně poskytnout výchovu a připravit ho do života. Záleží také na tom, z jakého důvodu výchova otce nastala (úmrtí matky, rozvod – výhradní péče otce, ...).

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Pokud dojde v rodině k rozvodu, kdy si partneři nerozumí a společné soužití „kazí“ rodinné ovzduší, pak takové východisko vidím jako nejlepší řešení. Když zůstanou rodiče v jednom městě, je to určitě snazší (docházka do MŠ, ZŠ). Záleží na tom, jestli se partneři mezi sebou dohodnou jako lidé, nebo se rozcházejí ve zlém a neustále svými výčitkami

celou situaci nejen sobě, ale i dítěti, připomínají. Opravdu nemohu říct celistvě svůj názor, mění se mi podle situace dané rodiny, vždyť každá je unikum.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

V dnešní době už je dle mého naopak ojedinělé, že dítě vyrůstá s matkou i biologickým otcem. Trendem je střídavá péče, rozvodovost narůstá. A jsou i takové děti, které se v neúplné rodině mají lépe než děti v úplné rodině.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Nemyslím si.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

V péči matky, otec mívá dítě po dohodě.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Jsou případy, kdy i lepší než matka.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Ať se na to dívám z jakéhokoliv pohledu, nevidím v tom problém. Jak už jsem napsala výše, otec je schopen se leckdy postarat lépe než matka.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Je třeba posuzovat individuální potřeby dítěte, jeho vztah k rodičům.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Jako všechny ostatní.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

V současné době vyrůstají děti v různých modelech rodiny (rozvedené manželství, nesezdané páry, tradiční rodina, matka samoživitelka, nově utvořená rodina, kdy jeden z rodičů má v péči dítě z předchozího manželství...), nevidím rozdíl mezi dítětem z úplné či neúplné rodiny.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

Z pohledu mé praxe: v tradiční rodině (otec, matka, děti, rodiče jsou manželé), na druhém místě děti, kteří žijí s rodiči, ale ti nejsou sezdáni, většinou má dítě příjmení otce. Pokud jsou rodiče rozvedeni, tak v péči matky.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Ano.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Otázku dle mého názoru nelze takto položit, vždy záleží individuálně na člověku, tzn. ne každá žena je dobrou matkou a totéž platí i naopak.

Rozhovor s učitelem

- Jak vnímáte dítě z neúplné rodiny?

Stejně tak jako ostatní děti. Nedělám mezi nimi rozdíl. V rámci individuálního přístupu potřebují tyto děti vyšší míru objímání, hlazení, chválení, ale ne na úkor ostatních dětí.

- Odlišuje se dítě od ostatních? V čem?

Ano, zejména v chování a ve vyjádření emocí. Dítě je smutnější, plačtivější. Naopak může být také více agresivní, nejistý.

- V jaké péči se dítě nejčastěji vyskytuje?

Většinou v péči matky.

- Myslíte si, že je otec schopen dát dítěti plnohodnotnou výchovu

Ano, pokud spolu rozvedený pár dokáže komunikovat v klidu a vycházet si vstříc, aby dítě nevnímalo negativní emoce mezi oběma rodiči.

- Jaký je Váš názor na výchovu dítěte otcem z pohledu Vaší profese?

Z pohledu pohlaví je výchova rozdílná mezi mužem a ženou. Pokud se otec snaží, dokáže dítě finančně zajistit a dává dítěti potřebnou lásku a péči, může být lepším rodičem než matka dítěte. Důležitá je také případná otcova nová přítelkyně a vztah mezi ní a dítětem.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Může být pro dítě prospěšná jen v případě, když spolu odloučení rodiče vychází. Jinak by se dítě pohybovalo mezi dvěma „nesprátenými tábory“ a zažívalo pocity nejistoty vůči oběma rodičům, později i ve vztahu k sobě.

3. rozhovory s právníky

Rozhovor s právníkem

- Je naše zákonodárství rovnocenné vůči oběma rodičům?

Rodiče jsou si dle zákonných ustanovení rovni ve svých právech vůči dítěti. Například z § 865 zák. č. 89/2012 vyplývá, že rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. To mimo jiné vyplývá i z Listiny základních práv a svobod, která upravuje právo na ochranu rodiny v čl. 32. Ze znění tohoto ustanovení je patrné, že nerozlišuje rodiče na muže a ženy, nýbrž zakotvuje, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, a děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Rovnost je Listinou základních práv a svobod zaručena na jiném místě, a to hned v úvodních ustanoveních, kdy se Listinou garantovaná práva zaručují všem, zejména bez rozdílu pohlaví. Stejně záruky pak vyplývají také z Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. Je tedy zřejmé, že zákonodárce respektuje rodičovskou rovnost, je k tomu dokonce povinen na základě svých mezinárodních závazků.

- Cítíte to tak i ve Vaší praxi?

Vzhledem k tomu, že zákon dává velkou pravomoc rozhodujícím osobám, odráží se to také v praxi. Otázky komu a za jakých podmínek svěřit dítě do péče, představují velkou zodpovědnost. V naší společnosti je dlouho přetrvávající názor, že dítě má být vychováváno matkou. Většina soudců tak automaticky rozhoduje ve prospěch matky, je to totiž v podstatě předpokládané rozhodnutí. Je jasné, že v opačném případě jsou i na soudce kladeny důraznější požadavky na odůvodnění rozhodnutí, kterým svěřuje dítě do péče otce a nikoliv matky. Nicméně ústavní soud se již touto otázkou zabýval a usnesl se, že není možné tato rozhodnutí či nit automaticky ve prospěch matky, ale pravděpodobně bude trvat ještě delší dobu než se toto rozhodnutí v naší společnosti a hlavně mezi rozhodujícími soudci zažije. Svou jistě nezanedbatelnou roli hraje i značná feminizace soudů, v případě opatrovnických úseků soudů téměř absolutní.

- Myslíte si, že jsou mezery v našich zákonech v porozvodové péči o dítě?

V ustanovení § 755 odst. 3 občanského zákoníku je stanoveno, že manželství není možno rozvést, dokud není rozhodnuto o porozvodových poměrech dítěte. Samozřejmě při tomto rozhodování je nutné na prvním místě zohlednit nejlepší zájem dítěte. Povinnost zaobírat se nejlepším zájmem dítěte plyne zejména z Úmluvy o právech dítěte, kde se hovoří o tom, že jakýkoli státní orgán při rozhodování o poměrech dítěte musí být veden nejlepším zájmem dítěte. Zákonná ustanovení občanského zákoníku pamatují i na situaci, kdy např. jeden z rodičů, který má dítě ve své péči brání druhému z rodičů v jeho právu na styk s dítětem. Takovéto nedůvodné bránění pak může být důvodem k vydání nového rozhodnutí, kdy dítě může být i svěřeno do péče rodiče, v jehož péči dosud nebylo. Mám za to, že zákonné znění je v této oblasti dostatečné, nicméně klade velkou odpovědnost na soudce a také sociální pracovníky, kteří jsou angažováni při tomto rozhodování. Je možné, že i v důsledku přetíženosti soudů není možné přistupovat ke každému případu natolik individuálně, jak by si jistě tato agenda zasloužila. Nelze očekávat, aby zákonná úprava mohla pamatovat na všechny životní situace a je proto nezbytné, aby každé kauze byla věnována patřičná individuální pozornost. Jistým nedostatkem se tak jeví spíše nízký počet dobře vyškolených odborníků působících v dané oblasti a nedůslednost (možná spíše faktická nemožnost) v individuálním přístupu a posuzování jednotlivých případů.

- Jsou dle Vás současní soudci střídavé péči nakloněni?

Jak jsem uvedla v odpovědi na předchozí otázku, soudce při svém rozhodování musí vzít v potaz zejména nejlepší zájem dítěte. Na první pohled se může zdát, že střídavá péče představuje nejlepší možné řešení pro dítě, ale nemusí tomu tak být za každé situace. Představme si, že rodiče dítěte mají bydliště v rozdílných obcích či dokonce na opačné straně ČR. V takové situaci by střídavá péče zcela jistě nebyla v nejlepším zájmu dítěte, neboť by bylo nuceno měnit školní prostředí a s tím spojené sociální vazby, kdy ty jsou zejména v útlém věku pro dítě velmi důležité. Dle názoru PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D., což je renomovaný dětský psycholog, by se správně při střídavé péči měli střídat rodiče – ať dítě zůstává stále ve stejném prostředí a rodiče se každý týden tzv. „sbalí svůj raneček“ a stěhují se. Je samozřejmé, že takováto střídavá péče je těžko uskutečnitelná. Soudci jsou proto ve svém rozhodování o střídavé péči oprávněně opatrní. Nicméně je zřejmé, že i v případě, kdy má dojít k rozhodnutí, zda svěřit dítě do péče matce či otci zde stále přetrvávají tendence svěřit dítě matce a v jen malém procentu případů, kdy se jedná spíše o krajní situace (např. patologická osobnost matky apod.) je dítě po rozvodu dáno do péče otci. Tato praxe je bohužel způsobena tím, že dlouhou dobu převládal ve společnosti názor, že dítě tzv. „patří k matce“. Tento neblahý trend snad byl již překonán, je snad již všeobecně respektováno, že rodiče jsou si ve svých právech k dítěti rovni a rozhodně není možné automaticky považovat matku za „lepšího“ rodiče. Ovšem nalezení řešení pro dítě optimálního a pro rodiče alespoň akceptovatelného bude vždy velkým oříškem.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

Vždy záleží na daném sociálním pracovníku. Jsou sociální pracovníci, kteří mají profesionální přístup, a není možné si na ně jakýmkoli způsobem stěžovat. Na druhou stranu člověk potká i takové pracovníky, z jejichž přístupu má pocit, že je něčím vinen a rozhodně zde necítí snahu pomoci. Je to samozřejmě způsobeno i tím, že počet sociálních pracovníků není dostatečný, ti mají často více klientů a nestíhají se jim věnovat žádoucím způsobem. Samozřejmě nelze opomenout i osobnost každého jednotlivce, kdy někteří sociální pracovníci nejsou schopni náležitěho profesionálního odstupů a promítají do své praxe vlastní životní zkušenosti a případně i přetrvávající předsudky.

- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?

Jak jsem již uvedla výše, jedná se o velmi citlivé otázky. Je zřejmé, že rozhodující roli mají takovýchto případech zejména vztahy mezi zainteresovanými osobami, tedy rodiči a dětmi. Jako řešení se tak nabízí zejména prostředky rodinné mediace, která by měla určitým způsobem napravit pošramocené vztahy v rodině. Je zřejmé, že i v případě sebelepšího soudního rozhodnutí, je pak zejména na dotčených osobách, jaké prostředí vytvoří pro své dítě. Toto se projeví zejména při předávání dítěte, které může být v případě špatných vztahů mezi rodiči (např. sprosté nadávky, agresivní chování) pro dítě velmi traumatické. Dle mého názoru by tak měl být v praxi kladen větší důraz na mediaci, dále by měl být důsledněji vykonáván dohled ze strany sociálních pracovníků, kteří by měli při zjištěných problémech nařídít povinné sezení u psychologa. Významným problémem je samozřejmě také délka soudního řízení v těchto věcech. V neposlední řadě je také nutno zmínit roli právních zástupců rodičů, kteří jako osoby nezúčastněné a profesionálové v dané oblasti by měli své klienty vést velmi šetrně a dbát hlavního poslání, kterým není vyvolat konflikt, nýbrž konfliktu zabránit či jej vyřešit tak, aby všemi zúčastněnými byl akcentován především zájem nezletilých dětí, který musí být prvořadý.

Rozhovor s právníkem

- Je naše zákonodárství rovnocenné vůči oběma rodičům?

Zákonodárství je věc tvorby zákonů a je to dle politické situace, kdy jsou vidět letité tlaky ze strany většinou levicových poslanců, kteří tyto změny ve směru k uzákonění střídavé péče vždy blokovali. Zákony pak jsou de facto rovnocenné, nenajdete v nich zmíněnou prioritu péče matek či otců a výslovně zde pak najdete, že jejich práva jsou rovná, rozhodovací praxe soudu je věc jiná. Po letech absence zákonného ustanovení o prioritě střídavé péče je zde Nález ÚS soudkyně Šimáčkové, což samozřejmě ovlivňuje i změny v současné rozhodovací praxi soudů, ve směru k upřednostnění střídavé péče. Někteří soudci, tak jako tomu bylo vždy, to pojmají jako možnost ulehčit si práci a střídavku dávají jako na běžícím pásu, někteří soudci si zastávají své stanovisko o péči matky a další soudci rozhodnou o střídavce pouze za jimi stanovených podmínek, většinou týkajících se vzájemné komunikaci a rodičů a jejich shodě na výchově dítěte a komu pak přiřknou dítě do výhradní či většinové péče nechají na znalci, takže samotného rozhodnutí se vlastně zříkají. Omezením pro některé soudce může být věk dítěte, kdy do 3 let s tím mohou mít problém, opět skrze názory znalců z psychologie, všeobecně se uvádí,

do 6let větší náklonost dětí k matce – zevšeobecnění je právě ten problém. Zákon nikde nepreferuje jednoho z rodičů, ale nejlepší prospěch dítěte.

- Cítíte to tak i ve Vaší praxi?

Ano. Ale v praxi se spíše setkávám s otci, kteří nevyžadují střídavou péči. V soudní praxi je často zmiňován pojem neměnnost výchovného prostředí a její pozitivní vliv na výchovu dítěte, a na to narazíte, pokud se domáháte střídavky po letech výhradní výchovy matky (Matky proto, že rozhodovací praxe soudů minulých let výrazně upřednostňovala matku, což je zase jen odraz znaleckých posudků a letitě opakovaných názorů osudu, apod.). Naopak, pokud se rodiče domluví na střídavce a praktikují ji ještě před rozvodem, pak situace opačná a je argumentačně složitější ji zrušit jedním z nich, za zájmu obou rodičů. Je pak na soudci, zda bude intervaly prodlužovat až ke sjednocení, nebo věc zamítne. Co je ovšem velmi podstatné je pak věk dítěte a jeho přání. Nejnižší výše věku dítěte je věcí mentální vyspělosti dítěte a její posouzení soudcem, který rozhodne o tom, zda tento názor vyslyší a bude jej respektovat, či jej alespoň částečně zohlední ve svém rozhodnutí. V praxi je to od 12let, nejnižší bylo v 8 a Šimáčková navrhuje 10, což ovšem není pro žádného soudce závazné.

- Myslíte si, že jsou mezery v našich zákonech v porozvodové péči o dítě?

Mezera jako taková, která vede k obcházení zákona asi ne. Tato situace je ovšem specificky choulostivá, protože jde o děti a soudci musí mít možnost najít řešení ideálně nejlepší pro dítě, k čemuž je ostatně zavazuje zákon, a pokud by svá rozhodnutí činili jen dle zákona, bez zhodnocení konkrétní situace, pak by i střídavka mohla dítě ohrozit – pokud ji vnutíte i jednomu z rodičů, který o ni nemá zájem, nebo zájem má, např. jen ze msty a jeho výchovný vliv je pro dítě na první dobrou špatný. Ten soudce to opravdu nemá lehké a není se co divit, že často nenajde to „nejlepší“ řešení. Během těch pár minut výpovědí u soudu nezíská potřebné informace, a buď rozhodne od stolu na základě informací protistran, nebo to přehodí na znalce, ať rozhodne za něj. Můžeme pak říci, že porozvodovou péči o děti rozhodují z většiny znalci z oboru psychologie.

Mezera?

To je ovšem ideální teorie, kdy se rodiče rozejdou a v ten okamžik má každý z nich svůj byt s dětským pokojíčkem, všechno oblečení a hromadu hraček. Nedostatek systému se dle mého projeví v řešení majetku rodičů, především ve vztahu k zajištění vhodného prostředí (bytu, domu) pro výchovu dítěte u obou. Majetek se totiž řeší až po rozhodnutí o péči o dítě a v počátku rozhodování o péči má významný vliv, kde bude dítě vychovááno. Pokud jeden rodič odejde z bytu, může to být pro něj problém. Vznikne, byť dočasně, vhodné výchovné prostředí jen u jednoho z rodičů a to může ovlivnit rozhodnutí soudu. Z dočasného řešení může být dlouhodobé. Není třeba si nalhávat, že je přirozené i pro muže, že jsou to častěji oni, co odejdou ze společné domácnosti (v zájmu zklidnění situace) a tady vzniká ten jejich potencionální problém. Okamžitým řešením je střídání v jedné domácnosti, což je nenásilné především pro dítě, ale ani až tak moc pro žádného z rodičů. Zažívají stejný „komfort“ jako dítě při střídání ve dvou domácnostech, takže si nemohou až tak moc stěžovat. Otázkou je finanční náročnost, ale tady jde především o dítě a jeho nejlepší zájem. Ano ani toto řešení nebude vždy spravedlivé řešení, ale takové málokdy najdeme, a v zákonech o to méně, pokud je budeme bezhlavě aplikovat bez rozdílu. Nicméně toto řešení není rozhodně běžné a je dle mého mnohdy jediným „bez problémů aplikovatelným“ a je třeba je u soudu navrhnout. Takže pokud vidím nevýhodu otců tak v tom, že děti zůstávají s matkou ve stávající domácnosti a oni nemají kde své děti vychovávat se všemi dopady.

- Jsou dle Vás současní soudci střídavé péči nakloněni?

Na základě nálezů ÚS a zájmu obou rodičů již ano, protože se s tím můžou v odůvodnění jednodušeji vypořádat a také vědí, že ublížená strana by touto judikaturou ihned argumentovala.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

To je stejná věc jako u soudců, systémy jsou zkostnatělé a změny prostupují pomalu. Je to individuální u každého pracovníka a pak také záleží na vedoucím ospod, jaké názory pracovnícům prezentuje, jeho nadřazenost může mít vliv. V této nové situaci je pro všechny věc složitější, předtím, až na výjimky, rozhodli o vhodnosti péči matky a otec je vlastně ani nezajímal, protože předjímal rozhodnutí soudu o péči matky a měli klid, teď

se mají zajímat o oba a prezentovat názor, na jehož základě má soudce rozhodnout. To je velká odpovědnost a tak jsou vyjádření ospodu dnes neurčitá, neupřednostňují (nemluvíme očividné neschopnosti či nespolupráci jednoho z rodičů) žádného z rodičů, a v případě sporu rodičů to soudci nic neřekne a jde to opět ke znalci (tento „problém“ přenášení rozhodnutí de facto na znalce se nese celým spektrem soudních rozhodnutí).

- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?

Jsou zaváděny z pohledu nazpět nové trendy a to nese některá hluchá místa. Při rovnosti stran, vhodnosti obou rodičů k výhradní péči a silné vzájemné nevraživosti s ataky může být problém pro soudce jednoduše rozhodnout „kam s ním“. Hledání a aplikace polovičních řešení na úkor dítěte může trvat mnoho let a proto je nanejvýš nutné se rozhlédnout kolem. Cestou může být „německý“ systém, kdy se soudce zříká hledání nejvhodnějšího řešení péče pro samotné dítě a bez ztráty času, to příkazem přenechává samotným rodičům pod vedením zkušených terapeutů, a tato jednání ve věci dílčích dohod o shodné péči obou rodičů mohou trvat i několik měsíců, ale výsledkem je vykonatelný kompromis jakékoliv formy péče o dítě. Během této terapie nezřídka jeden z rodičů od rovné střídavé péče o dítě ustoupí, protože vyjdou na světlo všechny povinnosti péče, které například není schopen při svém způsobu života v jedné osobě plnit a v zájmu dítěte vznikne dohoda o časově nerovné střídavce, či jiné formě. To se zdá je vhodné pro soudce, který nemusí zkoumat lži rodičům a házet si korunou, ale především pro dítě.

4. rozhovory rozvedenými otci

Rozhovor s otcem

- V jaké péči máte děti? (+ interval)

Mám 2 syny ve věku 14 a 10 let a mám je ve střídavé péči. Interval střídání 14 dní. Jednotlivé prázdniny se řeší individuálně, stejně tak nejrůznější výlety a akce.

- Proč jste se rozhodl pro danou péči? Případně o jakou péči jste usiloval?

Rozváděl jsem se v roce 2010 a od samého počátku jsem usiloval o střídavou péči. Kluci na mě byli silně fixovaní, zejména starší syn, kterému tehdy bylo 9 let. Veškerý volný čas jsem od jejich narození prakticky věnoval jim a představa, že bychom se měli odloučit

byla i pro mě velmi stresující. Vždy jsem zastával názor, že dítě má právo na oba rodiče a rodiče mají povinnost se o své děti řádně starat a věnovat jim patřičně svůj čas, pozornost a lásku. Chtěl jsem s nimi prožívat veškeré jejich radosti, ale i trápení a povinnosti.

- Souhlasila Vaše partnerka s danou péčí bez problémů?

Od počátku byla má žena zásadně proti a bojovala o svěřeni dětí do své péče. Navíc bojovala o vysoké výživné a netajila se názorem, že udělá vše pro to, abych děti neviděl a nikdy nedostal. Standardně si děti bohužel vzala jako rukojmí a prostřednictvím jich se mi mstila za vzniklou situaci. Od počátku jsem ovšem děti měl ve střídavé péči i bez rozhodnutí soudu. Zpočátku bylo velmi nepříjemné, těžké a skličující, když zejména straší syn k ní odmítal chodit. Cca po půl roce došlo k dohodě o střídavé péči, kterou posvětil i soud. Já jsem ale musel souhlasit i při střídavé péči s výživným přesto, že naše příjmy byly rovnocenné. Byla to daň za to, aby má žena podepsala dohodu o střídavé péči a my se nemuseli soudit. Vždy jsem se snažil děti všeho toho špatného uchránit a nic neřešit před nimi.

- S jakými problémy jste se nejčastěji potýkal ze strany partnerky?

Jak jsem již zmiňoval, zpočátku byla zásadně proti a děti popuzovala proti mně. Neustále vyhrožovala, že mi děti sebere, protože věděla, jak moc mi na nich záleží a že prostřednictvím jich mi může ubližovat. Zpočátku to pro mě bylo i finančně náročné. Svě ženě jsem zanechal obrovský plně vybavený a zrekonstruovaný byt, auto, peníze. Nechtěl jsem, aby kluci pociťovali nějakou změnu. Chtěl jsem, aby jim zůstalo jejich zázemí, jejich domov. Přesto, že i při střídavé péči jsem jí platil alimenty, neustále na mě přehazovala další finanční platby (obědy, pojištění, sportovní potřeby atd.)

- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?

Je značně nevyvážený a bohužel neustále převládá model, že dítě má být svěřováno do péče matky. Pozice otců je velmi složitá, a pokud se dopředu nedohodnou s partnerkou, tak svěření dětí do střídavé péče je velmi obtížné. Přitom otec je většinou lépe finančně zajištěný a má naprosto stejné zázemí jako žena. Bude trvat minimálně generaci, než se pohled soudců na danou problematiku změní.

- Jak pohlížíte na danou situaci zpětně?

Stála mě spousta nervů, peněz a trápení. Kdybych mohl vrátit čas a znovu se rozhodovat, tak principiálně bych nic zásadního nezměnil. Stálo mě to přemáhání, abych své ženě neoplácel stejnou měrou, abych o ní mluvil vždy pěkně a klukům vysvětloval, jak je má máma ráda. Nebylo to vždy jednoduché, ale myslím si, že to bylo správné. Střídavou péči jsem měl vykoupenu podepsáním určité výše alimentů, ale těch peněz nelituji. Díky tomu všemu jsem kluky uchránil různým soudním tahanicím a já jsem s nimi mohl prožívat úžasně roky, čas, dovolené a společné zážitky. Svě děti miluji a nikdo a nic na tom nezmění.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

Já osobně jsem měl pravděpodobně štěstí a se sociální pracovníci jsem neměl nejmenší problémy. Vždy mě vyslechla, poradila mi a opravdu mi připadalo, že má zájem o blaho dětí. Měl jsem pocit, že mi jako otci fandí a stojí na mé straně nebo přinejmenším jako profesionál je nestranná. Osobně se ale domnívám, že i z důvodu feminizace úřadů, je zde pozice otců velmi složitá a otec je zde kolikrát vnímám jako rušivý prvek.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Přestože ji sám mám zavedenou, je to pro mě velmi složité na tuto otázku odpovědět. Jsem její velký zastánce a fanda, ale nemyslím si, že je to univerzální řešení na všechny problémy světa. Každý případ je nesmírně složitý, každé dítě reaguje na daný problém zcela odlišně a určitě tedy není vhodná vždy a za každých okolností. Fandím otcům, kteří se mají odvalu postavit svých kolikrát panovačným a pomstychtivým partnerkám. Fandím otcům, kteří se hodlají poprat o své děti, o jejich lásku a jejich výchovu. Základním středobodem fungující střídavé péče je ale dle mého jednoznačně dohoda rodičů, jejich schopnost spolu komunikovat, vycházet a domlout se na každodenních problémech souvisejících s dětmi. Nesmí mezi nimi existovat boj ani žádná rivalita. Musí být schopni se respektovat a vždy se dívat na zájem dětí. V neposlední řadě je to blízkost bydliště obou rodičů a schopnost, zejména finanční, zajistit dětem plnohodnotný domov na obou stranách, kde budou mít své zázemí, věci, hračky tak, ať se nikde necítí jako na návštěvě.

- Jak dle Vás reagovaly děti na střídavou péči?

Mladšímu synovi bylo tenkrát 5 let a staršímu 9. Na první pohled se zdálo, že mladší syn vše zvládá lépe, ale častější pomočování či neklid jasně ukazoval, že tam někde uvnitř prožívá trápení. Velmi mi pomohla má současná partnerka, kterou děti znaly, měly k ní důvěru a ona milovala je. Dokázala jim dávat lásku jako by byly její vlastní, tulila se s nimi, pomáhala jim s učením. Starší syn danou dobu prožíval velmi emotivně. Volal mi, že nechce být u mamky, brečel a to mě velmi zraňovala. Postupem času se situace uklidnila a v současné době se domnívám, že jsou již v naprostém pořádku a užívají si dětství. V každém případě bych na svém rozhodnutí a životě nic neměnil, ale do konce života si ponesu provinění, že jsem svým dětem zkomplikoval určitý úsek života a sebral jim pohádku o úplné rodině.

Rozhovor s otcem

- V jaké péči máte děti? (+ interval)

Střídavá péče po 3 dnech. Počátek střídavé péče ve věku 3 let dítěte.

- Proč jste se rozhodl pro danou péči? Případně o jakou péči jste usiloval?

Střídavou péči jsem preferoval z důvodu zájmu dítěte na péči obou rodičů. Vycházel jsem z odborné literatury i vlastního vnímání potřeb syna. V naší situaci jsem byl nucen, již ve společné péči převzít větší míru odpovědnosti, z důvodu povrchního vnímání rodičovství ze strany matky, kdy se dítěti věnovala v běžné míře první rok po narození (významným faktorem bylo kojení) a po prvním roku dítěte jsem s ním začal trávit většinu času po celý denní cyklus, pro společenský život matky mimo domácnost. Po druhém roce dítěte jsem již praktikoval (jakoby) rodičovskou dovolenou současně při výkonu práce z domova a matka nastoupila do zaměstnání. S počátkem střídavé péče mi tak ubylo povinností takřka na polovinu.

- Souhlasila Vaše partnerka s danou péčí bez problémů?

Matka nesouhlasila a argumentovala úzusem výhradní péče matky ve společnosti, ale současně věděla, že téměř veškerou péči ve vztahu k okolí vykonávám já a bylo zřetelné, že se výhradní péče téměř bojí, zřejmě z důvodů nemožnosti se zříci jejich společenských

aktivit mimo rodinu, kdy by musela přenést tuto většinu péče na svou matku či prarodiče a její matka by tak významný díl odpovědnosti jistě nepřevzala, což vycházelo z jejího dosavadního vztahu k našemu dítěti. Dohoda vznikla v Poradně pro rodinu a dítě v Přerově, s ohledem na věk syna a na můj návrh na třídní střídání a počala jako střídavá péče v jedné domácnosti. Dohodu do života nakonec uvedl její nevlastní otec a nevlastní děda, kteří věděli, že mám zájem o syna, že jsme jakousi dohodu předjednali, ale ze strany matky byla vždy před aplikací zrušena a opakovaně vyhrožováno mým násilným vyloučením ze společné domácnosti, držením dítěte v její domácnosti a soudním řízením, které skončí v její prospěch. Když mi nechtěla syna předat do péče, tak je zavolala, aby mě vyvedli z domácnosti, ale oni ji v zájmu syna donutili dohodu dodržet a tím se to teprve rozběhlo.

- S jakými problémy jste se nejčastěji potýkal ze strany partnerky?

„Mé“ problémy pramení především z nedostatku odpovědnosti matky, kdy veškerá svá pochybení, ale i nemoci či zranění syna nastalá v její péči svaluje na někoho jiného, především pak na mne. Toto obviňování se navíc neustále děje formou hysterických výlevů Tady se rozepíši pro lepší pochopení, ale zároveň upozorňuji, že to bude subjektivní, možná ukňourané a pro účely práce nadbytečné. Jako příklad mohu uvést, že od narození navštěvuji se synem specializované lékaře v oboru kožní a alergolog výhradně já, obvodového lékaře výhradně po prvním roce, vše na žádost matky z důvodu ztráty jejího času. Jediný lékař, kterého měla u syna od dvou let na starosti, byl zubař, a to z důvodu tehdejší absence mého zubaře a jeho hledání, kdy jsem tuto první návštěvu syna u její zubařky inicioval. Ve čtyřech letech mi tuto lékařskou péči o zuby předala s tím, že syn měl při konzumaci lízátko silné bolesti zubu, ať to vyřeším. Syna jsem přepsal k jinému zubaři, ten zjistil, že syn má 3 velké kazy, byla diagnostikována zanedbaná péče o zuby (přestože od prvního zubu mu je důkladně čistím 2x denně) a především od zmiňované první návštěvy zubaře ve dvou letech s ním matka nevykonala jedinou další návštěvu zubaře. Následně jsme ovšem já i nový zubař pravidelně podrobování nevybíravé kritice zubní péče, při jakémkoliv zmínce syna na občasnou mírnou potíže se zuby, neboť mu nebyly vytrženy, ale moderně postupně léčeny vložkami z důvodu udržení místa pro druhé zuby. Neustále je mi podsouváno, že pokud jsem neschopný se řádně postarat o synovi zuby, že to si to zařídí sama apod. Na žádost o umírnění v množství sladkostí a řádné čištění zubů je jen výlev o „nejlepší“ péči matky, ale faktická péče o

zuby nebo pomocný krok bohužel nikde, stejně jako odpovědnost. Stejná situace je u atopického ekzému a astmatické alergie, kdy matka nechce dodržovat atopickou dietu, ani absenci alergenů v domácnosti a vyhýbání se takovému prostředí, kdy při nástupu reakcí odmítá tyto reakce a zvyšuje dávky léků, aby tyto příznaky ustoupily – samozřejmě neúspěšně, protože k tomu nejsou určeny. Po diagnóze alergika se rozhodla zakoupit do své domácnosti chlupaté zvíře, i přes výslovné odmítnutí alergologem a po negativní reakci syna na psa, kočku a křečka, které byly z domácnosti pod mým dlouhým nátlakem pro významnou alergickou reakci syna odstraněny k babičce, je nyní nově v domácnosti matky papoušek – odpovědnost dle mého nulová. Namátkou z mnoha je stejná situace u zranění, kdy syna v péči matky na cyklistické stezce srazil cyklista říditkem do oka s výraznou podlitinou a otokem, nebo syn spadl při přeskokování lavičky tváří na její opěradlo opět výrazným zraněním, mi je syn následně předáván s obviněním, že jsem syna nic nenaučil, a že je největší nemešlo mezi dětmi jejich kamarádek a jako otec výchovu nezvládám a ona žádnou odpovědnost nenese apod...opravdu bych zde jen zdlouhavě skuhral, to jen pro přiblížení jak velká to může být legrace:)

- Jaký je Váš pohled na současný systém porozvodové péče o dítě?

Zákony nemohou řešit vše a je to tedy na uvážení soudů v dané situaci. Obecně si myslím, že je to rovné a potíž nastane v zajištění rovných podmínek výchovného prostředí po rozchodu rodičů. Jak získat druhý, zařízený byt v jeden okamžik? Komu původní byt nechat, bez ohledu na vlastnictví, a s ohledem na výchovné prostředí dítěte? Zákony jsou ohledně péče o dítě rovné pro všechny, ale samotné péči obou rodičů někdy brání, kde ji bude vykonávat druhým z nich. Řešení je to nejjednodušší na světě – střídavá péče v jedné domácnosti za stanovených nekonzfliktních podmínek, do vyřešení majetkových poměrů rodičů a zajištění rovných podmínek u obou. Zde pak mohou dokázat svůj zájem na řešení situace ve prospěch dítěte, již zřeknutím se svého pohodlí při vlastním stěhování. Samozřejmě, že to přináší možné komplikace, ale minimální v porovnání s jiným řešením na úkor či prospěch jednoho z rodičů.

- Jak pohlížíte na danou situaci zpětně?

Myslím, že s ohledem na tehdejší situaci to nedopadlo pro syna nejhůře, ale jsem si vědom rozdílu, kdyby vyrůstal v harmonické rodině. Na druhou stranu si vždy dosadím spoustu dětí, které nemají ani ten komfort jako náš syn i přes vyrůstání ve společné

domácnosti s nefunkčními vztahy. V podstatě vidím nedostatek především ve zmíněném neustálém, významném nerespektování doporučené zdravotní péče na straně matky (pro faktické dopady na jeho zdraví). Odstranění by celou situaci zjednodušilo, neboť si dalších tak zásadních neshod nejsem vědom. Mohu se domnívat, že to matka dělá schválně pro vyvolávání sporu, ale na úkor dítěte mi to přijde už zvrácené, takže snad má jiný banálnější důvod, jako je např. lenost. Domníval jsem se a stále se domnívám, že bývalá partnerka není dobrou matkou a to, ve zkratce, pro neustálé upřednostňování veškerých svých osobních zájmů i nad zájmy syna, natož jiných osob. Z toho důvodu si dnes už myslím, že by bylo pro ni i pro syna vhodnější střídání v nerovné délce v můj prospěch.

- Jak vnímáte postoje sociálních pracovníků vůči otcům?

Tady jsem problém neměl, ale možná i tím, že jsem s nimi přišel do styku poprvé po ročním běhu střídavé péče smluvní. Tady jen konstatovali, že vše běží u matky, u otce, u dítěte – pokud se člověk sám nezajímá, návštěva trvá 10 minut – tzn., že pro soud asi nebude přínosem. Ospod je dle mého významnější pokud má navrhnout řešení aktuální nevyřešené situace péče o dítě, při sporu rodičů. Pak může ovlivnit předběžné opatření soudu v péči o dítě. Vzorově – otec odejde ze společné domácnosti, matka s dítětem zůstává. Otec nemá vyřešeno bydlení, natož odpovídající pokojíček pro dítě a ospod navrhne dítě do výchovy matky do rozhodnutí soudu. To se vleče rok, mezitím dítě nastoupí do školy, školní výsledky jsou obstojné, měnit kontinuitu prostředí je pro dítě nevhodné, dítě zůstává v péči matky, otec už si ostatně taky zvykl. Zde OSPOD může ovlivnit významně i konečný rozhodnutí a současná cesta je v co nejrychlejší zajištění výchovného prostředí u obou, což při silné neshodě takřka nelze. Řešením je zmíněné střídání v jedné domácnosti. Je to i nejméně násilná zkouška všech účastníků.

- Jaký je Váš názor na střídavou péči?

Dle mého je to nejlepší řešení při upřímném zájmu obou rodičů vychovávat dítě a do velké míry funguje, i když se rodiče neshodnou takřka na ničem, mimo zajištění základních potřeb, včetně zdravotní péče, a vykonávají ji řádně. Důležitějším dle mého je, aby se rodiče skrze dítě neočerňovali, natož si vyřizovali urážky a nabádali dítě proti druhému z nich. To poškozují dítě mnohem více, než když jeden týden hraje tenis a druhý fotbal, asi nebude profíkem, ale na slušného člověka má ještě šanci dorůst. Horší je, když

jeden z rodičů péči zanedbává, nebo je tam dítě permanentně proti své vůli a s ohledem na věk to nelze řešit s jeho spoluprací. Zde je bohužel řešení většinou daleko, v řádu let a situace určitě poškodí dítě. (ideální to není ostatně při rozchodu rodičů nikdy) Téměř ideální je samozřejmě vše po vzájemné dohodě, všichni jdou za stejným cílem, dítě se nemá kam schovávat a zneužívat situaci ve svůj prospěch, rodiče si dítě nekupují nevhodnými dárky, např. aby naštváli toho druhého nebo si dítě více připoutali. apod.

- Jak dle Vás reagovaly děti na střídavou péči?

Já jsem výrazné změny v chování nenašel, alespoň ne hned. Během 2 let jsem asi 50x slyšel, že syn nechce jít ke své matce, ale ono to paradoxně nepotěší, spíše vás to naštvě, že vaše dítě doplácí na vaše rozhodnutí a vrací je zpět k revizi. Nedávno se mi naopak stalo, že syn chtěl jít po příchodu zpět k matce, to samozřejmě zamrzí a zamyslíte se, jaký to bude mít dopad na soudní rozhodnutí, pokud to syn sdělí i psychologovi:), ale první vyřčenou reakcí je přesto, že mu to umožníte, pak ovšem hlodá, jak to matka využije při argumentaci před soudem. Taková banalita, ale při neshodách rodičů problém. Nakonec z něj vylezlo, že chce jít k matce jen se mnou a pouze tehdy, když ona nebude doma, aby mi ukázal nový byt, kam se přestěhovali. Řešitelné za cenu obětí. Tzn. v mé péči nevnímám výraznou synovu reakci na střídavou péči ve smyslu změny chování, někdy po střídání byl časem trochu neposlušný, ale s věkem se to opět vytrácí... zřejmě reakce na ventilované neshody rodičů. Mohu si klást otázku, jak se chová u matky, zda se zde nechová totožně a nesnaží se manipulovat okolím.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Monika Hadašová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015
Název práce:	Výchova dětí z pohledu otců
Název v angličtině:	Raising of children from the perspective of fathers
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá velmi citlivým tématem různých typů porozvodové péče o děti a to zejména se zaměřením na rozvod a porozvodovou péči z pohledů otců a střídavou péči. Nemalá část je věnována rozhovorům s odborníky a jejich rozborům jakými byli právník, psycholog a pedagog. Cílem diplomové práce bylo dát nahlédnout do této velmi choulostivé problematiky a poukázat na často nerovnocenný a velmi obtížný boj otců za svá práva v porozvodové péči o své děti. Objasnit pojem střídavé péče a pokusit se otevřít tuto problematiku širší diskusi a přispět k prolomení konzervativního přístupu v rozhodování v soudní praxi.</p>
Klíčová slova:	Rodina, manželství, rodičovství, rozvod, výhradní péče, syndrom zavrženého rodiče, rozvod z pohledu otců, výchova dětí z pohledu otců, střídavá péče.
Anotace v angličtině:	<p>The thesis deals with very delicate issue: it analyses several kinds of post divorce care and concentrates mainly on divorce itself, alternate care and post divorce care from the perspective of fathers. Considerable part of the work pays attention to the discussions with experts such as lawyer, psychologist, and teacher. The aim of the thesis is to expose this delicate issue and to point at the often very unfair and difficult fight of the fathers for keeping their parental rights in the post divorce situation. Furthermore, the thesis explains the alternate care, opens it for wider</p>

	discussion and has the ambition to challenge the conservative approach of the courts in this issue.
Klíčová slova v angličtině:	Family, marriage, parenting, divorce, sole custody, parental alienation syndrome, divorce from the perspective of fathers, raising of children from the perspective of fathers, alternating care.
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 Dotazníkové šetření – dotazník Příloha 2 Celé rozhovory s jednotlivými účastníky
Rozsah Práce:	99 stran
Jazyk práce:	český